

SLOVENSKI JADRAN

LETO II., ŠTEV 30

Koper, sreda 22. julija 1953

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DM

K. Putrih: Begunci

Da se nikoli več ne bodo ponavljali taki prizori!

Ob Dnevu vstaje

»Edino hlapci civilijo ponižno kakor psi
in lajajo, da nas je malo,
da bi v uporu vse pobralo...«

Kajuh

Dvaindvajseti julij 1941 je tisti zgodovinski dan, ko se je začela organizirana borba slovenskega naroda proti okupatorju. Res da je bilo že prej tu pa tam več spopadov, ki pa so imeli bolj značaj odpora proti terorju. 22. julija pa so začele oborožene borbe partizanskih enot po navodilih glavnega poveljstva. Prve večje borbe so bile na Gorenjskem, kjer so bile partizanske enote najmočnejše.

To je v skopih besedah povedana zgodovina o začetnem oboroženem uporu naroda, ki ni hotel biti več hlapec — temveč gospodar na svoji zemljili, gospodar svojega življenja in imetja.

Ce štejemo leta, jih je od takrat komaj dvanaest. Kratko in vendar tako pomembno obdobje. V tem kratkem obdobju se je slovenski človek še na zunaj ves spremenil. Z obraza je izginil tisti značilni izraz zaskrbljenosti in ponižnosti in se umaknil odločnemu izrazu človeka, ki ve, kaj je, kaj in za koga dela, kam hoče.

Prav tako je nastal preobrat v notranjosti našega človeka. Spoznal in zavedel se je sužnosti, v katero so ga prej uklepali razni posvetni in duhovski oblastniki. V suženjskem garanju za tujce, pregnjan in zapiran se je zavedal — da je tudi on človek, ki ima vso pravico sam odločati, kako bo živel. Ko je sodeloval v borbi za svobojo, ki se je kot plaz sprožila v gozdovih, je hkrati raztrgal tudi tiste vezi, ki so mu vezale »... roke in pamet...«

Cas sprožitve velike osvobodilne borbe bomo vedno šteli med najvažnejša obdobja našega naroda. Vse od začetka kmečkih uporov ni bilo dejanja, ki bi tako globoko poseglo v življenje naroda. Ko je tlačanu — puntarju zavrela kri, ko sta delavec in kmet pustila vse, kar sta imela, je bila misel obeli enaka: »... Nisem več vzdržal, v meni je tlelo, v pesti skelelo, pa sem udaril...«

Sad tako odločnega oboroženega upora je bil: uničenje ali izgon okupatorjev in domačih izdajalcev in nate svoboda. Pa ne samo to. Z zmago je življenje osvobojenega naroda napravilo odločno preokretnico iz prejšnjega stanja. Zaživele so prej tlačene tvorne sile v ljudeh, sprostila se je samoiniciativa posameznikov.

Rezultat vsega tega: osvobojeni narod je začel z lastnimi silami obnavljati in je tudi obnovil požgane in porušene vasi, začel popravljati stare in graditi nove ceste in železnice, nove tovarne in hidrocentralne. Ni šlo samo. Bilo je polno težav in ovir — kje na svetu pa jih ni —, toda obrisi novega, obrisi boljšega življenja so se kmalu pokazali povsod. Zadoščenje nad do sedaj zgrajenim, lahko polni zavest vseh nekdanjih borcev, aktivistov in ljudstva.

Vsaka taka obletnica nas približuje cilju, ki smo si ga bili začrtali leta 1941. Ko smo takrat odločno povedali, da gremo v borbo za svobodo, za neodvisnost, za človeka vredno življenje, za novo, socialistično družbo, niso bile to prazne besede. To je potem potrdila borba, so potrdili tisoči in tisoči padlih. Naše borbeno geslo: Smrt fašizmu — svobodo narodu! je terjalo od vsega naroda velikanskih naporov in odpovedi. Kaj takega so zmogli samo ljudje, ki jim je trdi kraški kamen prav tako blizu kot zeleni notranjski gozdovi, kot jim je drag vsak robidov grm ob tržaški obali, ki bi jo danes radi iztrgali iz naših rok — tujei z Judeževimi srebrniki.

Nam, ki živimo tu ob obali, ni in ne sme biti vseeno, če novopečeni rimske imperialisti še kar naprej stegujejo svoje kremlje po naši zemlji in odpirajo volče gobe, da bi nas požrli. Ce so nekdaj lahko kupčevali z našo zemljijo, z našimi življenji in svobodo, jim danes tega ne dovolimo več. V Beogradu ni vič raznih Ninčičev, Stojadinovičev in Cvetkovičev, v Ljubljani pa ne več Natlačenov, ki bi se hlapčevsko klanjali tujcu in narode prodajali največjemu sovražniku. Danes so v Beogradu in v Ljubljani ljudje, ki vodijo Novo Jugoslavijo tako, da je postala močan in spoštovan činitelj tudi v mednarodnem življenju. Ti ljudje so tisti štab, ki čuva vse pridobitve jugoslovanskih narodov in se nikomur več ne klanja. V te ljudi imajo naši ljudje polno zaupanje.

Ob praznovanju 22. julija nam trkajo na srca spomini prestanega suženjstva in trpljenja. Ti spomini nas opozarjajo: Ne pozabite! Naj nikoli ne zbledijo spomini na tiste, ki jih ni več med nami, ki še ležijo pokopani in raztreseni po gmajnah in gozdovih, naj ne zatonejo v pozabo tisti grozotni prizori gorečih vasi, ko so plameni uničevali vse, kar so celi rodovi v več stoletjih malo po malo spravljali skupaj. Ti spomini nas še opozarjajo: Dobro čuvajte svobodo in mir!

Ogarev

GOVOR EDVARDA KARDELJA

OB ODKRITUJU SPOMENIKA BORISU KIDRIČU

V nedeljo dopoldne so v Rogaški Slatini svečano odkrili spomenik pokojnemu revolucionarju Borisu Kidriču-Petu. Svečanosti so se udeležili predstavniki Zveznega izvršnega sveta Slovenije ter velika množica. Ob odkritju spomenika je govoril podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj, ki je med drugim dejal:

Postavili smo spomenik revolucionarju, ki je posvetil vse svoje življenje enemu samemu cilju: boju za pravico in lepošč prihodnost delovnega človeka, boju za socializem. V tem boju je Kidrič dal vse, kar je mogel dati. S svojo energijo in ljubezni do delovnega človeka je dal za razvoj socializma izreden doprinos. S svojo sposobnostjo in odločnostjo je dosegel mnoge uspehe in mnoge zmage najprej pri organizirjanju ljudske vstave v narodnoosvobodilni borbi in potem pri reševanju političnih in gospodarskih vprašanj. Z izredno silo je razvijal svoje sposobnosti in prispeval svoj delež v teoretskem in praktičnem začrtavanju naše socialistične poti. Njemu gre velika zasluga, da smo prebrodili gospodarske težave, v katerih smo se znašli zaradi agresivne sovjetske protijugoslavanske akcije. Zaradi tega pa danes lahko gledamo s polnim zaupanjem v zmago velikih ciljev, ki smo jih postavili. Zaradi tega je spomenik revolucionarju Borisu Kidriču-Petu in hkrati spomenik težnjam in borbi našega delovnega ljudstva v trenutku, ko je pisalo najsvetljše strani svoje zgodovine. Kidrič je umrl v trenutku, ko je njegovo ljudstvo bilo eno najtežjih in najodločnejših bitk za socializem, toda v trenutku, ko je bila zmaga že počela.

Mnogo smo napravili. Toda mnogo dela nas še čaka. Danes smo v razvoju naših socialističnih odnosov tako daleč, da nas nobena sila ne more več odvrimti s te zgodovinske poti, niti ne v kapitalizem niti ne v državnem kapitalizmu. Sproščena energija in iniciativa delovnih množic vrti in mora vrteći kolpo zgodovine samo naprej — k večjemu razvoju pločivajalnih sil, k gospodarskemu napredku, k vse večji demokratizaciji in uveljavljanju.

stalinske NKVD-jevske tiranije, kot je bil Berija. Ne glede na to, kakšne cilje imajo Malenkovi ljudje, moramo vendar ugotoviti, da je pozitivno že samo dejstvo, da se novi ljudje ne morejo utrditi drugače na celu sovjetske države, kot da izpodkopujejo sile in vloge NKVD-jevskega stroja, ki je bil steber Stalinovega despotizma.

Prihodnost bo pokazala, na koga

se bodo ti novi ljudje skušali osloniti. Mnogo izbere nimajo: ali spet NKVD, ali na vojaški klico, ali pa na delovne množice. V prvem primeru se bo kriza birokratskega sistema samo še podaljašila in zaostala v svojih oblikah, drugi primer pa bi vodil samo do agresivnih podvigov. Skratka, sistem, ki so ga v imenu socializma hoteli nasilno vsliti našemu delovnemu ljudstvu, je zašel v težko notranjo krizo, in to prav v trenutku, ko konkretni rezultati pri nas vsakodnevno potrjujejo pravilnost naše socialistične poti razvijanja demokratičnih odnosov v notranjosti in miroljubnih odnosov na mednarodnem področju.

Nič ne pretiravam, če rečem, da so v krizi državnega in birokratskega sovjetskega sistema doprinesli mnogo tudi odločen odpornik jugoslovanskega delovnega ljudstva proti sovjetski agresivni akciji ter uspehi tega ljudstva pri izgradnji socializma. Dogodki so takoj pokazali ne samo, da je jugoslovansko delovno ljudstvo s tovarišem. Tistom na celu izvojevalo veliko moralno in politično zmago, temveč, da imajo njegovi uspehi tudi izredno veliko moč, ki sega preko državnih meja.

Boris Kidrič teh rezultatov naše borbe ni pričakal. Trdno pa je bil prepričan, da bodo doseženi, ker se je boril in delal zato, da bi bili doseženi. Zaradi tega je Petrovo ime nerazdržljivo povezano s temi rezultati.

Tovariši in tovarišice, čuvajte spomenik Borisa Kidriča in veliko socialistično stvar, za katero se je on boril — je zaključil tov. Kardelj.

FRANCOSKI PADALCI V INDOKINI

V petek so Francozi v Indokini spustili več bataljonov padalcev na področje v severnem Vietnamu. Tu ima osvobodilna Vietminhova vojska glavna skladisca živeža in municije. Zaloge z živežem so si vietminhovci napolnili v siloviti ofenzivi pred poldrugim mesecem, ko so po vsem zasedenem ozemlju poželi riž.

normandijsko zvit, realist skoz in skoz in v primerni meri trmoglav, mu lahko pomaga, da postane za Francijo mož odločne volje. Med svojimi prvimi ukrepi je Laniel poskrbel, da je parlament, ki se je govoril »utrudil« pri tako dolgotrajnem izbiranju ministrskega predsednika in reševanju vladne krize, poslal do oktobra na počitnice.

Takšnemu možu je na koncu najdaljše povojne vladne krize zaupal parlament novo vlado in težko bi bilo odgovoriti na vprašanje, ali bo Laniel sposoben kljub lastnostim, ki jih je prinesel s seboj iz Normandije, izpeljati iz stiske francosko vladno barko.

—st—

Joseph Laniel -- novi moš Francije

Zadnja francoška vladna kriza je bila v marsičem zelo zamivoma. Med drugim tudi v tem, kako se je tako razpoloženje francoških poslancev ob glasovanju za investituro posameznim kandidatom. Navsezadnje so le izbrali doseglo malo poznanega Josepha Laniela. Tako so dali francoški poslanci zopet prednost neznanemu politiku pred tako še pred meseci priljubljenim Pinayem. Toda v praksi francoškega parlamenta je zadnji čas že tako, da rajši zaupajo novemu človeku, kakor pa mož, ki si je s svojo priljubljenostjo pridobil tudi avtoriteto, ki se je francoški parlament boji. Zaradi tega je Pinay moral oditi izpred parlamenta brez večine in zato so 21. maja poslanci odklonili investituro Renéja Mayeru, ki ni zahteval v svojem programu nič drugega kot polnomocje za štejnjo v državni upravi. Prav isto je zatajel Laniel in za to svojo zahtevo dobil glasove vseh meščanskih strank in socialistov. Tudi to je podoba francoškega parlamenta, ki po svoje kazne na vzroke neprestanih kriz, ki pretresajo vso Francijo.

Laniel ni mož brez poguma. To je dokazal že med prvo svetovno vojno, ki jo je vsa štiri leta preživel na bojiščih kot poveljnički topniški baterije, na celu katere se je vrnil domov s številnimi odlikovanji za junashvo, med katerimi je bil tudi križe Legije časti. Ko so Nemci v drugi svetovni vojni zasedli Francijo, je pustil svojo tkalnico v Normandiji in se preselil v nezasedeni del v bližini Vichyja, kjer si je kupil manjše posestvo. Od tu se je udeležil organizacije odporniškega gibanja. Vzdrževal je tudi zvezo s svojim političnim mentorjem Paulom Reynaudom, ki ga je že leta 1940 imenoval za državnega podtajnika za finance, tedaj pa je bil v zaporih vichyjske vlade. Laniel je moral zaradi svojega sode-

lovanja v odporniškem gibanju večkrat izginuti v ilegalno in bližnje gozdove. Leta 1943 je ustavil nacionalni odporniški svet, ki je poskusil zbrati na enotnem programu vse odporniške skupine Francije. Kot zastopnik konservativcev je 26. avgusta 1944 korakal na de Gaulleovi desni strani po osvobojenem Parizu, medtem ko je Bidault stopal na lev strani tedaj tako popularnega generala. Svojevrstn pogum je pokazal tudi 1945. leta, ko je odločno zapustil skupino odporniškega gibanja, ki se je vedno bolj polaščali francoški kominformovci. Zapustil je de Gaullea, ker je bil proti politiki ljudske fronte, ki so jo ponujali kominformovci, ker je bil prepričan, da takšna politika, ki bi jo usmerjale samo tri velike stranke, mora škodovati Franciji.

Z vsem svojim ravnanjem je vedno dokazoval, da je tipičen konservativec. Zaradi tega se je ločil od de Gaulleovega gibanja, zaradi tega ni mogel bližu Bidaultovi stranki, zaradi tega tudi ni bil nikoli nadvišen nad Pinayevimi poskusi. Prej ga moramo štetiti za ostrega kritika svojega strankarskega tovariša. Laniel ni ideolog in teoreтик, temveč Normandijec. To se z drugimi besedami pravi, da hoče stati z obema nogama trdno zemlji, da je previden realist, ki računa z vsemi možnostmi. Ta normandijska lastnost je prešla že v francoški pregovor, ki pravi, da ima Normandijec vedno svoj prav. V Normandiji je namreč navada, da si smeš štirindvajset ur po kupčiji še premisliti in jo preklicati. Pa tudi po »normandijsko odgovorit«, pravijo v Franciji, pomeni, da ne odgovorit na vprašanje miti »da« miti »ne«.

Laniel zaenkrat nima v parlamentu posebnih nasprotnikov, razen v vrstah lastne stranke, kar pa je tod v političnih krogih običajno. To dejstvo in pa resnica, da je po svoje

KDAJ BO KONEC diskriminacije ZVU v Trstu?

V petek 16. t. m. zvečer so v Trstu spremili na zadnji poti oficirja Jugoslovanske ljudske armade tov. Virgila Adamca iz Prečnika, čigat triplju so prejsnji večer prepeljali iz Subotice, kjer je tov. kapetan služboval. Ob tej priliki naj bi držali poslednjo stražo ob mrtvem tovarisku stiče zastavnik Jugoslovanske ljudske armade, njegov bojni tovarisi, ki služujejo v Kopru. Začeli so Zavezniško vojsko upravo v Trstu, naj bi jim izdala dovoljenje, da bi se uro pred pogrebom pripeljali v Nabrežino in s tem izkazali čast borcu, ki se je boril ramo ob ramu z nasimi partizani in zaveznički proti skupnemu sovražniku. ZVU pa jim je to prošnjo odbrila. Končno bi lahko nekdo pomisli, da so to predpisi, preko katerih ZVU ne more in s tem opravici tako deajnje. Temu pa ni tako, saj so lahko vsi Trčačani videli, kako je zavezniška vojska uprava izdala enako dovoljenje večjemu številu italijanskih oficirjev, da so prišli v Trst na pogreb nekega italijanskega pilotova, pripadnika italijanske vojske. Prav dobro se najbrž tudi spominjajo, da so irentistični hoteli prav ta dogodek izkoristili v svoje provokatorske namene in da jim je to do neke mere tudi uspelo. So pa se druge take prilike, pri katerih je ZVU delala izjeme, pa niti za pogreb, temveč celo za plesno priveditev.

Sprico vseh teh dejstev ni nihče prizakoval, da bo prislo do preprečevanja obiska, saj so se ti obiskovalci kakor tudi pokojni tov. kapetan borili z njimi proti tistem sovražnikom, ki ga danes ZVU v Trstu protetira na vseh področjih.

Ne vemo, kakšni so vzroki za to prepoved, vemo pa da Zavezniška vojska uprava vodi dosledno poli-

tiko diskriminacije proti vsemu, kar je slovenskega in jugoslovanskega. Mnenja smo, da je ta ukrep najbolj žaljiv v dolgi vrsti protijugoslovanskih ukrepov. Nobenega dvoma niti, da so tako dejanja favorizirane rimske politike tako pred zavezniško kot pred naso borbo proti olim, ki so ubiali in pozigali.

Zelo neprijetno pa je poleg vsega se dejstvo, da je bilo ob pogrebu vse polno policije, ki je pripeljala s seboj celo radijski oddajnik. Ne zavedajo se niti tega, da je tako spremstvo najbolj groba krititev pietete, ki jo sleherni čuti do pokojnika!

V zvezi s tem, da ZVU ni izdala dovoljenja stirim oficirjem JLA, da bi se bili udeležili pogreba pokojnega tovariska Virgila Adamca, sta okrajni odbor Zvezne borcev in okrajni odbor Zvezne rezervne oficirjev poslala Zavezniški vojaški upravi v Trst protest, v katerem med drugim pravita:

»Dobro nam je se v spominu, da je Zavezniška vojska uprava pred leti dovolila prisotnost uniformiranih predstavnikov italijanske vojske pri pogrebu padlih italijanskih vojakov. Ista ZVU pa danes odklanja pravico, ki jo je že dala predstavnikom poražene italijanske armade, predstavnikom zmagovite zavezniške Jugoslovanske ljudske armade.

Zato proti temu nepojmljivemu aktu, ki ni v nasprotju z najosnovnejšimi načeli pietete, ampak predstavlja tudi grobo žalitev naših Jugoslovanskih ljudske armade, s tem pa žalitev vseh borcev proti fašizmu, najodločneje protestiramo.«

VELIKA KITAJSKA OFENZIVA NA KOREJI

Zadnje dni so severnokorejske in kitajske čete sprozile na Koreji najmočnejšo ofenzivo v zadnjih dveh letih. Okoli 70.000 mož se je vrglo v napad proti južnokorejskim postojankam. Posebno močan sumek so izvedli proti najboljji južnokorejski divizijski »Capitol«. V številnih krajih so prodriči na več kilometrov v globino južnokorejskega bojišča. Čeli bataljoni južnih čet so kar izginili pod severnim navalom.

S pomočjo ostalih zavezniških čet so sicer s protiofenzivo nazaj zavzeli nekaj izgubljenega, vendar se zdi, da so hoteli Kitajci pokazati zobe južnokorejski armadi, ki jo trdrovratni Sig Man Ri tako poveljuje in je bil celo pripravljen, da samo z njim nadaljuje vojno, če bi zaveznički sklepi premirje s severnimi.

KAJ BO ODGOVORILA SOVJETSKA ZVEZA

Tri zapadne sile — Združene države Amerike, Francija in Velika Britanija — pričakujejo, kaj bo Mo-

skva odgovorila na njihovo zadnje vabilo za konferenco štirih zunanjih ministrov. Na konferenci bi morali razpravljati o združitvi Nemčije in o avstrijski mirnvi pogodbi. Sklep za sklicanje konference so sprejeli trije zapadni zunanjci ministri v Washingtonu pretekli teden. Ta predlog sta predvsem podpirali Anglija in Francija, ki sta menili, da je sedanjih čas po nedavnih dramatičnih dogodkih v Moskvi in satelitskih državah najprikladnejši, da se Sovjetska zveza prisili na popuščanje. Amerika je v tem kolebala; sodila je, da pomeniti razne čistke v sovjetskem imperiju, kot odstranitev Berije, povratek k starim stridic politiki Stalinnovega tipa. Nauzdaj pa se je le tudi Amerika predvsem podpirala Anglija in Francijo, ki sta menili, da je sedanjih čas po nedavnih dramatičnih dogodkih v Moskvi in satelitskih državah najprikladnejši, da se Sovjetska zveza prisili na popuščanje. Amerika je v tem kolebala; sodila je, da pomeniti razne čistke v sovjetskem imperiju, kot odstranitev Berije, povratek k starim stridic politiki Stalinnovega tipa. Nauzdaj pa se je le tudi Amerika predvsem podpirala Anglija in Francijo.

Ves svet z neslupnostjo pričakuje, kakšen bo moskovski odgovor, kajti razprava o združitvi Nemčije in podelitev neodvisnosti Avstriji naj bi bila preizkusni kamen, če je sovjetska pomirjevalna politika res iskrena, ali pa je samo maneuver.

Še en posnetek iz velikih dogodkov v Vzhodnem Berlinu, Gološki delavci so se branili proti sovjetskim tankom s kamni in opekami.

Ob Postojnskem tednu

V dneh od 19. julija do 2. avgusta 1953 je Okrajni ljudski odbor organiziral razstavo iz področja gospodarskega, zadržane v kulturno-prosvetne dejavnosti postojnskega okraja.

Postojnski okraj ni znani samo na Primorskem, temveč širok Slovenije po svoji znameniti jami, po svetovnoznanem presihajočem Cerkniškem jezeru, za katerega temeljito proučevanje je postal slavni zgodovinar Kranjske dežele Valvazor član Angleške akademije znanosti in umetnosti.

Postojnski okraj je znani po svojih prelepih gozdovih na Javorniku in Snežniku. Šestdeset tisoč hektarjev, ali 46% celotne okrajne površine zazemajo gozdovi. Gozdovi so večinoma prebiralni in mešani; 60% jek in 40% odstotkov listorcev. Prvovrstne deske dajejo notranjske jelke.

V notranjskih gozdovih so se jelejni, srne in tudi medvedi. Notranjski gozdovi so znani po bogatih polih. Kadarni obrodi bukev žir, takrat vidi starega notranjskega polharja, kako gre v gozd težko obložen s pastmi in skrinjicami. Takrat začnijo gozdovi polni idile in romantične, o kateri so nam pripovedovali že pred leti starci polharji.

Širok domovine so znani tudi naši notranjski vozniki, ki so včasih vozili deske iz Loške doline in Blok-

političnih, gospodarskih in kulturno-prosvetnih. Nadalje kaj vse so izvršile Ljudske univerze, koliko imajo učencev, učiteljev, koliko je v okraju pevskih zborov, kulturno-prosvetnih društev, godb. Kulturno-prosvetni delavci na Notranjskem imajo bogato tradicijo svojega dela. Že iz dober taborov so notranjski prosvetni delavci pospeševali napredno misel po vseh.

Tudi kiparji in slikarji razstavljajo svoja dela. Nekatera so že znana slovenski javnosti. Zanimivo je, ogledovati si umetniške stvari notranjskih umetnikov.

Na razstavnih prostorih imajo svoje izdelke tudi obrtniki: čevljari, krojači, mizari, kovači, tesarji, šivlje, ključavnicačarji in cela vrsta drugih obrtnikov.

Postojnski okraj slavi po svojem prvovrstnem krompirju; jubelj, rožnik, onejda. Podnebje je kot način za pridelovanje dobrega krompirja. Po desetletnem gospodarskem načrtu je predvideno, da bo 30 odstotkov orne površine zasajene s krompircem in bo letno prodal 400 vagonov prvovrstnega semenskega krompirja.

Že sedaj dobijo pridelovalci lep denar za krompir. Bogato se jim obravljajo vse delo, ki ga vložijo v pridelovanje.

Zita bodo v bodoče v okraju pri-
di naše čebelarje s starodavnimi pa-
nji-kranjicami in modernimi Žnidarski-
čevimi panji. V preteklosti je bilo
več čebelarjev kakor sedaj. Zato bo
treba to prelepo obri razviti in vzbu-
diti notranjski mladini veselje do če-
belarstva. Kdor je dober čebelar, je
tudi ljubitelj prirode.

Bloška planota je znana kot zibelka slovenskega in evropskega smučarstva. Znanstveniki proučujejo razvoj smučarstva na Bloški planoti, kjer stoji tudi sirarski obrat. Že sto-
letja slovio Bločani kot prvorstni rejeti volov.

Bogunijska kotlina je pa znana po svojih prelepih gozdovih, saj imajo tamkajšnji kmetje zadružnički že sedaj po 230 kubikov les na hektar.

Kraševci so znani kot izborni vozniki in gozdni delavci. V preteklosti so bili znani kot živinorejci. Razumljivo je, da bo potrebno, da si bodo kmetje na območju Pivke sedaj, ko ni toliko voženj, še bolj poprijeli živinoreje.

V desetletnem gospodarskem načrtu bo postojnski okraj pogozdil 6400 malovrednih pašnikov in jih spreminjal v lepe bodoče gozdove.

Brkiški predel in vsa Bistriška dolina je znana od starodavnih časov kot sadarska pokrajina. V desetletnem načrtu je predvideno, da se bo zasadilo še okrog 540 ha površin, sadnim drevjem.

Razumljivo pa je, da bo treba poleg sadnega izbora napraviti celo vrsto cest. Zato gradi okrajski LO v brkiškem predelu cesto. V bodoče bo pa treba vsi brkiški predel presti z dobrimi cestami.

Postojnski okraj ima vse pogoje, da se razvije v dobro obiskovan turistični okraj, kajti ni znani samo po znameniti Postojnski jami. Že bolj znani bi moral biti po Škocijanski jami, Križni jami, Bloški planoti, skratka celo vrsta krajev je, da se razvije kraj v dobro turistično točko. Gostinstvo na Notranjskem je pa še v razvoju. V Postojni imajo nekaj hotelov in v Loški dolini imajo prvovrsten hotel.

Vsak, ki bo obiskal v Postojnskem tednu gospodarsko razstavo, bo videl, kaj vse ima Notranjska. Pri tem se je treba zavedati, da je veliko teh izdelkov oblikovali in izdelovali pridna roka notranjskega kmeta — zadružnika, delavca, obrtnika, gospodarstvenika in pravetvarja, v kolikor jih ni izdelala narava sama.

Ob Postojnskem tednu želimo vsem obiskovalcem, da bi z naše gospodarske razstave odnesli najboljše vti-
se in te vtiše povedali doma.

MATEVŽ HACE

Značilna slovenska šenka na Žagi

Prireditve ob dnevnu vstaje v koprskem okraju

Praznik obletnice Dneva vstaje bo tudi letos praznovano ljudstvo koprskega okraja s številnimi prireditvami.

Dan pred praznikom bodo obšle vse področje koprskega okraja partizanske patrulje, ki jih organizirata Zveza borcev in Društvo rezervnih oficirjev. Prva patrulja bo odšla iz Ankaranja skozi Škofije in Tinjan v Osp, druga patrulja pa iz Pirana skozi Portorož, Izolo, Korte, Koper, Bertoke v Dekane. Tretja patrulja se bo napotila iz Šečovelj skozi Sv. Peter, Šmarje, Pomjan, Manžan, Vanganel, Pobega in Čežarje v Dekane.

Kot zadnja bo odšla patrulja iz Boršča skozi Babice, Marezige, Lopar in Sv. Anton. Zadnje tri patrulje bodo skupaj odšle v Osp, kjer se bodo združile s patruljo iz Škofij. V Ospu

SLOVENSKA ZGODOVINA pod Socerbskim gradom

kob Pribič iz Tinjana, Simec Ključič iz Ospa, Primož Šrb iz Zazida, Mohor Barut iz Gabrovice, Zuane Barut, Oblak in še nekateri drugi.

Doba velikih negotovosti in stalnih sprememb pod Socerbskim gradom je trajala skoraj 200 let. Benečani so se močno trudili, da bi slovenskega kmeta pridobili za boj proti Trstu in Habsburžanom in ga v zvezi s tem obsipali z oblubami. Iz previdnosti so na Koprskem uvelali celo dvojno sodstvo, od katerih naj bi eno veljalo v glavnem za Italijane, ki so se bili v velikem številu vselili v Koper, drugo pa za Slovence. Koprski »slovenski poglavnik« je imel poleg sebe še posebnega slovenskega pomočnika, ki je v njegovem imenu urejal sodne zadeve v slovenskih vaseh. Taki pomočniki ali glavarji so bili nekateri Tinjančani, znani pa je še posebno Luka Mužec, ki so ga vsi Slovenci v Istri poznavali pod imenom Lukež iz Podpeči. Lahko si kar zamišljamo, da si imeli v takem položaju naši ljudje vse polno sovražnikov, da je bilo njihovo življenje izredno trdo.

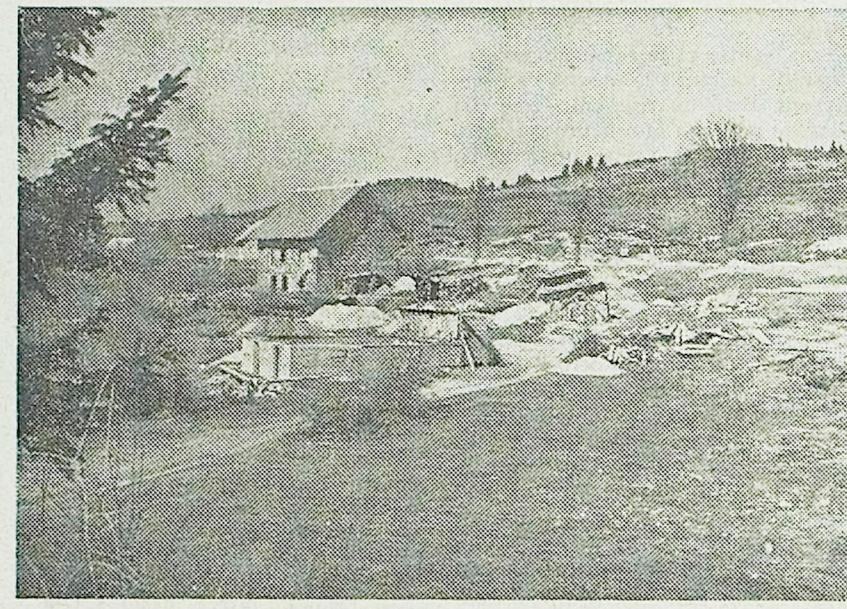
Po razpadu beneške države leta 1797 se je ozemlja ob Jadranu postala Avstrija. Novi gospodarji so prav dobro vedeli, da naši ljudje živijo strnjeno tudi pod Socerbskim gradom. Novi oblastniki so razdelili leta 1818 Istro na 4 okrožja in 26 okrajev. Nekateri od teh okrajev so bili popolnoma slovenski ali pa hrvaški. Brežani so se tedaj združili z vsemi ostalimi Slovenci, ki živijo ob robu Krasa. Tako je nastal okraj, ki je zajel vse ozemlje v Dolinskem kotu, Mali Kras, Materijo in Podgrad. Sedež tega okraja je bil nekje v bližini Socerba (Robida) in je deloval v taki obliki vse do leta 1828. Ta prvočni Socerbski okraj (še enega poznamo in dobe NOB) se je po letu 1828 združil s koprskim okrajem in imel svojo osrednjo upravo v Kopru.

V letih 1818 — 1828 so v Socerbskem okraju uradovali v glavnem v slovensčini in na Dolinski občini pa še pred navedenimi leti. Nekateri slovenske listine iz tega okraja so zelo zanimive. Tako govori ena iz leta 1819 o tem, kako je Jurij Krmec iz Socerba poravnal svoje dolgovne, ki jih je imel pri Mihi Sancinu iz Krogel. V listini piše: »... poterdim jest Jurij Krmec s Socerba pred sprošenimi pričami, de sem Mihaeli Sancin dovržan gvišnih 2,5 Fl. Zatu se podpišem jest inu moje sprošene priče, na 7. jan. 1819. Jurij Krmec, določnik, Johanes Prašel, priča, Anton Pavlovčič sprošen, imen podpisave inu priča...«

Okrog leta 1825 so Slovenci iz okolice Trsta ustanovili bratovščino za izdajanje slovenskih knjig. V Socerbu je bilo 12 sotrudnikov (poverjenikov) tega prvega slovenskega knjižnega podjetja. To so bili: Jurij, Luka, Andrej, Matevž, Jurij vsi Božič, Jurij Krmec, Jurij Barit, Matevž Barut, Janez Bandi, Anton Toniati, Andrej Rapotec in starešina Jurij Božič. To knjižnje podjetje je bilo podobno poznejši Morhorjevi družbi. Vodstvo podjetja je nabiralo naročnike v slovenskih vaseh in Trstu samem je verjetno imelo svoje poverjenike. Slovenski kmetje v Trstu in Slovenski Istri so zbirali denar in v tej akciji tudi uspeli.

Glede Socerba naj omenim še to, da gre za manjšo vas, ki ima nekako 20 hiš. Zaradi oddaljenosti od večjih središč (Dolina, Gabrovica, Osp), so socerbski kmetje večkrat mislili, da bi bilo prav, če bi ustanovili tako društvo. Ob koncu velikega pustošenja prve svetovne vojne, so socerbski kmetje živo zanimali za ustanovitev konzumne zadruge, ki naj bi omogočila ljudem nakup po nižjih cenah najrazličnejšega blaga. Teh svojih načrtov niso mogli Socerbi nikdar uresničiti, ker so jim to preprečili italijanski imperialistični okupatorji.

V. S.

Rakek pri Postojni se razširja

v Trst. Naši gozdovi so polni različnih gob. S Snežnika je po dežju prekrasen razgled v Reški zaliv in tja v Beneško Slovenijo. Vidi se tudi mogični obrisi Štajerske in hrvatskih gozdov tja do Like.

V temi zvezzi z gozdovi je žagarška in predelovalna industrija. Na Marofu, v Loški dolini je moderen žagarški obrat, zraven je okrajna mizarska delavnica, ki izdeluje dobro in solidno pohištvo. V Cerknici obratuje moderna tovarna, ki zaposluje nad 300 delavcev in delavk, kjer izdelujejo različne končne izdelke. Imajo tudi precej prvovrstnih kvalificiranih delavcev. Žagarško industrijo zastopa obrat Javor na Pivki, ki slovi daleč naokrog po svojih lesotihničnih ploščah. Zato dobiva pravrsno bukovino iz cele Slovenije, da že celo iz Bosne. Obrat ima precej kvalificiranih delavcev. Falsera v Il. Bistrici je znana po svojih izdelkih in je na razstavi viden ves produktivski proces.

Na Notranjskem je industrija zelo slabov razvita. Notranjci upajo, da se bo začelo v letu 1954 z gradnjo mizalnih obratov, ki bodo zaposlili ovišno delovno silo, ki je na razpolago ob začasni nedelavnosti žagarških obratov.

V okraju je zelo močno razvito splošno kmetijsko zadružništvo, ki razstavlja svoje mlečne izdelke. Splošno kmetijsko zadružništvo ima lepo bodočnost razvoja v pospeševanju kmetijstva.

Postojnski okraj je znani po svoji živinoreji. V Loški dolini redijo pravrsne krave, telice in bice. Iz cele Jugoslavije hodijo kupci po živino v Loško dolino. Pozna se delo in trud 27-ih let, katerega so vložili tamkajšnji kmetje živinorejci za dvig živinoreje. Po vsem okraju so začeli posnemati loške živinorejce pri vzreji pravrsne plemenske in mlečne živine.

Ljudska tehnika prikazuje, kaj vse je ustvarila v teku svojega obdobja. Naša prosjeta prikazuje vso kulturno-prosvetno dejavnost postojnskega okraja: šole, število predavanj,

delovali samo toliko, kolikor bo potrebovali samo to kolobarjenje.

V preteklosti so sejali veliko ajde. Ajda pa je kot loteria, vsaka tretje ali četrto leto obrodi. V kolikor pa sejejo ajdo, sejejo kranjsko, črno in vivo japonsko. Okrog Cerkniške in Loške doline bogato obrodi proso, če so njive dobro pogojene. Ob pogledu na lepo njive, kjer se pripogiba težko latovje proso, uhačajo spomini na mlada leta, ko smo fantovali in po kmečkih skedenjih meli proso ob hreščeci harmoniki. Ta lepa tradicija se je še ohranila po Notranjskih vaseh, vendar je ne gojijo več v taki meri kakor v preteklosti.

Notranjski potoki, posebno potok Obrh v Loški dolini je znani po svojih lepih in okusnih rakah. Pred sto leti so kmečka dekleta in žene Loške doline nosile v škafih čez Jurjevo dolino in Javorinske gozdove rake v Trst na prodaj. Profesor Franke, znani ribogojec, je pred leti ugotovil, da je v premogih potokih kuga uničila rake. Edino rakov v potoku se račja kuga ni prijela. V preteklosti so mladi fantiči, ki so pasli krave, vedno nosili polne lonce rakov domov. Potok Obrh je znani tudi po okusnih ščukah.

Ljubiteljem Notranjske bi svetoval, da si ogledajo Cerkniško jezero v različnih dobeh: poleti, ko kosijo, kjer mrgoli na stotine koscev ter grabilje, kjer se po jezeru ziblje na stotine voz, naloženih s senom, ki ga imenujejo krovina. V jesenski dobi pa se pasejo velike črede živine. Pastirji lovijo ribe, se kopajo, kriče, bijajo žigo in pečejo krompir.

V pozni jaseni zaliže Cerkniško jezero voda. Ob nedeljah se vozijo s čolni fantje in dekleta in prepevajo vesole partizanske in narodne pesmi. V ljudi zimi jezero zamrzne. Prebivalci okoliških vasi si nataknijo drsalke in se drsajo po ledu.

Vsi tisti, ki se niste videli Cerkniškega jezera v različnih dobeh, oglejte si čudo evropske lepote, ki je tako lepo in znamenito, kakor je znamenita lepa svetovnoznanata Postojnska jama.

Na razstavnem prostoru vidimo tu-

do Jadrana

Priprave za 10. obletnico Primorskih brigad

Največji praznik vseh Primorcev — slovesnost na Okroglici, ki bo 5. in 6. septembra v počastitev zgodovinskega odloka AVNOJ o priključitvi Istre in Slovenskega Primorja, združena z zborom vseh borcev edinic IX. korpusa in primorskih borcev, ki so se za osvoboditev in priključitev borili v Prekomorskih brigadah, se primorski borce in vse ljudstvo pripravlja že nekaj mesecev.

V petek se je v Novi Gorici tretjič sestal centralni odbor za proslavo, razširjen s članji štaba za zbor brigad. Pregled je potekel dosedanjih organizacijsko-tehničnih političnih priprav ter delo in naloge, ki stoje pred odborom, okrajnimi štabi, političnimi, društvenimi in gospodarskimi organizacijami, ki morajo v kratkem času, ki nas še loči, okrepliti dejavnost, tako da bo ta vsej Jugoslaviji slovesno tudi obrčen politične, kulturne in gospodarske razgibanosti primorskega ljudstva.

Primorska je ponosna na ogromni prispevki, ki ga je dala za svojo osvoboditev in svobodo vseh jugoslovenskih narodov. Prav tako je hvaležna za veliki prispevki, ki so ga za našo osvoboditev in priključitev dali vsi narodi Jugoslavije. Za to se bo naše ljudstvo množično dobrodojno pripravilo in odzvalo na Okroglico, kamor bodo prišli tudi bratje iz Slovenije, bratskih republik, s Tržaškega, Goriške in Beneške Slovenije, ki so se z nami z ramo ob rami borili. Da bo pravocasno zagotovljeno prevoz ljudi, morajo občinski odbori do 10. avgusta zbrati in sporočiti okrajnim štabom število udeležencev, leti pa do 15. avgusta centralnemu odboru v Novi Gorici.

Posebni vlaki bodo vozili s 75% popustom iz vseh krajev Slovenije in drugih republik in iz Trsta. Prelepi topolov gozdček na Okroglici (med Volčjo dragom in Ozeljanom blizu Vojnskega v Vipavski dolini) bo nudil najlepšo priložnost za obujanje spominov na srečanja in dogodke iz najtežjih dnj naše zgodovine med tovarišji in znanci. Nudil bo kulturno in zabavno razvredrilo 150 do 200 tisoč ljudem. Prostor zborovanja je že razporejen, tako da ne bo nepotrebne gneče. Slavnostni del zborovanja bo na malih vzpetinah v neposredni bližini gozda (dobre pol ure hoda od zaselka Železniškega postajališča, ki bo ta dan vzpostavljeno med Prvačino in Volčjo dragom, da se skrije pešpot, in dolbe četrti ure od glavne ceste Ljubljana—Gorica. Tu bodo postrojeni vsi preživeli borce, ločeni po brigadah, za njimi pa vse ljudstvo. Nastopilo bo okrog 2.500 pevcev in pevk s pesmimi: Mi smo ubožniki, Hej brigade, Pesem o svobodi in s Pesmijo o Titu, ter več godb na pihala. Vabljen je tudi maršal!

Odbor je dalje nakazal ukrepe, da se na vseh cestah in železniških pro-

gah zagotovi varnost prevoza ljudi, prav tako pa tudi prehrana, pri kateri podjetja ne bodo smela iskušiti nepotrebni dobickev. Sklenili so, da bodo povabili nekatere tovarne, večja prehrambena, gostinska in druga podjetja, da postavijo svoje paviljone, druge delovne kolektive pa za pomoč pri ureditvi paviljonov.

Udeležencem bo postreženo tudi na partizanskem golažem.

Odbor je sklenil povabili na Okroglico tudi folklorne skupine iz bratskih republik, SKUD »Jože Moškič« iz Ljubljane, primorsko in koprsko gledališče, zbor »Srečka Kosovel«, Kulturno-umetniško skupino IX. ter Frontno gledališče VII. korpusa, da bi priredili več nastopov po partizanskih vaseh že pred proslavo in nastopili na predvečer med otočnicami Okroglice. Po vseh in centrilih bodo gostovala najboljša domača kulturno-umetniška društva. Potujoči kinematografi bodo že v avgustu predvajali filme o naši narodnoosvobodilni borbi: »Na svoji zemlji«, »Zastava« in druge.

Lepe, okusno in trpežno izdelane značke za to slovesnost, ki se bo po svojem obsegu gotovo približala oni v Dolenjskih Toplicah, bodo te dni dali v prodajo. Izdali bodo tudi prično spominsko znamko, razglednice primorskih narodnih herojev, partizanskih znamenitosti in lepot Primorske. Predvidevajo tudi izdajo spominske številke »Partizanska dnevnišča«, ki je edini med partizanskimi listi v Sloveniji izhajal dnevno.

V avgustu bodo še posebej zbori in proslave posameznih brigad (čas in kraj za posamezne brigade bo pravocasno javljen).

Odbor je razpravljal tudi o možnosti za ureditev dostojne razstave NOB: »Dedež Primorske v NOB«, ki naj bi bila v Novi Gorici, vendar ni sprejel dokončnega sklepa.

Razpravljal je tudi o kričnem odnosu, ki so ga večkrat zavzale organizacije Zvezze borcev do tovarišev, ki so dali svoj velik prispevki za izgon okupatorja in njegovih domačih pomagačev iz naše zemlje v Prekomorskih brigadah. Nekateri borce in celo organizacije še danes odklanjajo udeležencem prekomorskih brigad na primer pravice do članstva ZB. Odbor je to stališče obsodil, ker so vsemi ti borce zaslužili enake pravice in tudi priznanje bodisi z neposredno udeležbo v številnih in hudičih bojih z okupatorji ali v edinica, ki so oskrbovale naš NOB. Na tisoče borcev, ki so prišli v Jugoslavijo s prekomorskimi brigadami, je darovalo za naš skupni cilj svoja življenja, številni so bili ranjeni, vse pa so se hrabro borili kot letalci, tankisti, v oddelkih za zvezdo in drugih edinicah, zato jih je treba enakovredno s tistimi, ki so se borili v vrstah IX. korpusa, upoštevati in predla-

gati za odlikovanja. Na zbornem mestu je tudi tem borcev določeno častno mesto.

Tej, lahko rečemo zgodovinski slavnosti, naj da vse naše ljudstvo tudi zunanjji izraz prazničnosti s tem, da bo s cvetlicami, zelenjem, slikami naših zaslужnih voditeljev in zastavami okrasilo vsako hišo, sleherno stanovanje, s slavoloki pa vsako vas. Na predvečer pa naj po vseh vrhovih in tudi star očanec, pri njem najde razumevanje mladina, ko pride v zadrgo pri svojem kulturnem delu, ki ga sama ne zmore, do njega

se obranja celo njegovi učenci za nasvete. Delo dobrega ljudskega učitelja rodi sadove še po dolgih desetletjih, da, še ko njega ni več med živimi. Kje je dober učitelj deležen večjega priznanja ljudstva, kot prav na vasi, ko se ljudje o njem pogovarjajo: To je bil res dober učitelj. Koliko smo se pri njem naučili, kar lahko danes porabimo pri vsakdanjih življenjskih težavah.

Naj v naslednjih vrstah spregovori eden takih učiteljev Milan Otrin, ki poučuje v Begunjah nad Cerknico:

Novice iz Sežane

OJ TA VOJAŠKI BOBEN . . .

Sežana se pridno pripravlja na proslavo Dneva vstaje — 22. julij ter na proslavo Primorskih brigad, ki bo 5. in 6. septembra. Pri pripravah sodelujejo vse množične organizacije, ki so si izbrale poseben pripravljalni odbor. Kulturni del proslave naj bi pripravilo kulturno-prosvetno društvo »Svoboda«, ki pa trenutno života kaj edino življene. Ena izmed ovir je doba letnih dopustov, ki povzroča Sežancem precej skrbi. Večja in bolj nadležna pa je ovira, ki jo predstavlja nekakso mrtvilo v naši »Svobodi«.

Nepomembna nesoglasja, ljubosumnost, nepravilni prijemi, nezaupanje in malo ljubezni za prosvetno delo, osebna gonja in kaj vem kaj se vse, se v Sežani, po vsem videzu, nadreja prosvetnim ciljem »Svobode« tako, da bi bilo treba temu napraviti energično prelomnico. Tu bi morale posredovati vse množične organizacije in oblastni prosvetni forumi. Materialni pogoji za uspešno delovanje »Svobode« so v Sežani podani, ustvariti pa moramo se moralne in sezanska »Svoboda« bo zazivela v duhu svojega poslanstva, kar je prav v tem obmejnem predele velikega političnega pomena. Z dobro voljo in pravilnim razumevanjem bomo premorili vse ovire in se tako vključili v napredek in razvoj naše velike socialistične skupnosti. — x —

GOSTOVANJE MARIBORSKIH PEVCEV V SEŽANI

V ponedeljek 12. t. m. smo Sežanci doživeli res prijetno presenečenje. Gostoval je pri nas moški pevski zbor DPD »Slava Klavorac« iz Maribora.

V polno zasedeni kinodvorani so se nam predstavili Mariborčani, med katerimi je precejšnje število primorskih rojakov, s programom, katerega jedro je tvorila naša narodna pesem ter narodne pesmi iz bratskih republik. Če k takemu programu, ki je vedno najprimernejši za gostovanje na podeželju, predvsem našem primorskem podeželju, pristejem se visoko kvalitetno ravnen izvajanja, ki odlikuje zbor »Slava Klavorac«, se ne bomo čudili navdušenju, s katerim so naši ljudje sprejeli mariborske pevce ter viharne ploskanju, s katerim so dali duška svojemu zadovoljstvu.

Zahvaljujemo se pevcem iz Maribora za to, kar so nam dali, ter jim želimo enake uspehe na njihovi turneji po Primorskem.

Zelimo pa tudi, da bi naše obiskali. M-K

ljudski učitelj na vasi. Le nekaj besed, in vendar kako velik pomen pri današnji preobrazbi vasi. Od najmlajšega pa do najstarejšega človeka na vasi, segajo niti povezave iz šole, kjer uči res dober učitelj. K njemu se rad zateče na razgovor tudi star očanec, pri njem najde razumevanje mladina, ko pride v zadrgo pri svojem kulturnem delu, ki ga sama ne zmore, do njega

»Vzgoja in poučevanje mladine me je stalno veselila. Pri mojem 22. letnem praktičnem delu sem med šolarji užil precej zadovoljstva, ko sem videl, da so se poznali uspehi mojega prizadavanja. Seveda sem včasih doživel tudi razočaranje, ko so mi nekateri, včasih tudi starši otrok, podrlj upanje na uspehe, a ednehal nisem. Zavedam se, da je vzgajanje mladine težko in zelo odgovorno delo pred narodom. Prav zato se trudim, da čimbolj vsestransko izpolnjujem svoje poslanstvo.«

Kakšno je moje mnenje o sodelovanju sole in doma, oziroma učitelja in staršev. Za sedaj največ dosežemo za koordinacijo dela sole in doma s pomočjo dobro izvedenih roditeljskih sestankov. Najprej pa je treba vzgojiti starše in jih pripraviti, da se teh sestankov udeležujejo. Naš časopis naj bi posvečal več skrb in prostora dobrim razpravam o vzgoji v posebnih rubrikah. Najboljši sestavki naj bi se ob letu zbrali in ponatisnili v posebni brošuri, ki bi bila nedvomno dobrodošla vsem vzgojiteljem in staršem. Starši pa naj vedo, da je potrebno, da so na strani učitelja, če hočejo, da bo vzgoja nove mladine uspešna in pravilna.

Izven sole sodelujem skoro v vseh množičnih organizacijah. Včasih imam vtič, da se iz vseh teh funkcij skoro ne vidim in mi sestanki in seje vzamejo kar preveč časa. Med temi navedem samo, da sem član odbora za obnovo sole, član odbora prosvetnega društva, kjer delujem kot režiser in vadim moški in solski pionirski pevski zbor, vodil in predaval sem v tečaju Rdečega križa, predaval sem na raznih proslavah in roditeljskih sestankih.

Jaša

Lesno industrijsko podjetje - Postojna

Telefon št. 48

OBRATI:

**Postojna - Belsko
Ravnik - Koritnice
Trnovo (Ilirska Bistrica)**

PROIZVODI:

Rezan les
iglavcev in listavcev,
zaboji vseh vrst,
drva za izvoz

Prevozi z lastnimi avtomobili

**Naši proizvodi so namenjeni
domačemu trgu in izvozu
Cene konkurenčne**

**OGLEJTE SI
NAŠ RAZSTAVNI PROSTOR
NA GOSPODARSKI RAZSTAVI
»POSTOJNSKI TEDEN«
OD 19. VII. DO 2. VIII. 1953**

NA KRAJU ZADNJIH BOJEV IX. KORPUSA

Vojško, Vojskarji, Ogalce, Vojščka, Gačnik, tovarisi Peter...

To so imena, ki se jih spominja vsak partizan IX. korpusa, imena, ki so nekoljivo povezana z borbenimi za svobodo Primorske, Trsta in Gorice. Ko nam pri vskdanjenem težkem izigradje za nap obstajejo misli, se spominjam krajev in ljudi, ki so nam bili v oporo in zavetisce. Spomini na te ljudi in kraje, ne sme zbledati in zatoniti v pozabu.

Eden takih je tovaris Peter na Ogalcah. Kdo ga, ne pozna in v mislih pogostoma ne obiskuje skromnega, poštenega in do skrajnosti požrtvovalega tovarisa? Ostal je Peter prav tak, kot je bil med borbenimi, ko so se v njegovem prijaznem domu ustavljali celo najvišji vodilni osvobodilne borce na Primorskem.

Zadnje dni junija letos me je pot zanesla po večletni odstotnosti v tiste kraje. Ko sem usmeril koračke navzgor po nekdani vojaški poti, ki pelje z Oblakovega vrha na Vojško, je nahalko prsel tisti nadzorni dež, ki sili do kosti. Veje grmovja so težke viseli z obeh strani na pot. Ob najmanjšem dotiku, se mi je vlivala voda po plašču in v čevlje.

Peta sem dobil doma. Bit je takoj pripravljen, da me spremjam na kraj, kjer so bori IX. korpusa južno prebjiali sovražnike obroče. Obema je bilo žal, da je gosta megla preprečila fotografiranje krajev. Spotoma sem v beležno na krajcu zapisoval vse Petrovega priopovedovanja.

Na Brdi v Sredini Kanoniji so četniki in marčni ofenzivi z oroojenim nagnali v h'šo 14. ljudi. Hišo so nato zaklenili, skozi okna so z bombardimi pobili zaprite ljudi in nato hišo razgolili. Vseh 14 ljudi je zgorjelo. Gospodar hiše je moral nesti zetnikom prtičju in so ga nato zverinčno zaklali.

Dne 13. aprila 1944 so Vojško bombardirali nemški bombaridi. Kako je prišlo do tega zločina? Nekaj dni prej je bil na Vojško partizanski miting, kjer so med ostalim sporedom prikazovali tudi skeč Hitler in Mussolini. Med gledali je bil nedovonom od belogradistov poslan volun, ki je nato poročal na komandi v Idriji. Nemci so z bombardiranjem hoteli terorizirati prebijalce in jih odvračati od osvobodilnega gibanja.

Prostovoljci pripravljajo spomenik na Vojški

Dvakrat so na Vojško prišli SS-cvci, celo iz Gorice. Ti so ljudi grozili. Uničili bomo vse, kar je partizanskega.

Cestilnarički Mariji Gnezda so Nemci tako oropali hišo, da je po njihovem odhodu ostalo samo še pol skifa kislega zelja. Z vso družino se je potem umaknil v neko hišo za Humom, kjer je ostala nad en mesec. Po večkratnem vdoru sovjetskega, je bil kraj tako izčrpán, da je grozila lakota. Pomanjki so si, kakor so najbolj mogli. Lepoga dne je tudi mimo te hiše pridrla skupina 200 četnikov. Ko so videli več žensk v celo kopico otrok, hiši, so vprašali:

»Gde su mužki, kad imate toljko deje?«

Zlagali so se, da so vsi v italijanski vojski in jim pokazali stare pisma. Verjeli so in sli naprej.

Peter posebno rad pripravuje, kako ga je po osvoboditvi obiskal bivši komandant IX. korpusa tov. Borštnar Jože.

»Ko sem Jožetu pokazal kraj, kjer se je kretal v zadnji ofenzivi, se kar ni mogel odtrgati od Roba. Ja, prav tu je bilo, mi je večkrat zatrpel na vse vratil nazaj na Rob.«

Večkrat so mo partizani vpraševali, ali bodo dokáčali svobodo. Na take vprašanja sem vedno odgovarjal: Tisti, ki bo slišal kukavico zapeti, bo ostal. Med boriči je bilo tudi nek Lojze iz Renč. V zadnji borbi bi bil res kralju izgubil glavo. Ko sva se oba razhaljkama srečala v gozdu, sem ga vprašal: No, ali si že slišal kukavico? Potem ni

čutili smo, da je odpadlo velikansko breme z ramen. Ne vem, od kje je prisel cel škaf vina. Pili smo ga kar z zajemalko. Mislim, da smo ga bili pošteno zaslužili.

Lepo se je na Vojškom razvijalo kulturno življenje. Zveza slovenske mladine okraja Vojško — Crni vrh je imela pevski zbor, ki je štel 80 mladink. Zbor je vodil tovaris Zavrsnik. Kmalu po osvoboditvi je zbor sel na turnejo po Sloveniji. Gostoval je v Kranju, Tržiču, na Golniku, Radovljici, na Bledu, Jeleničah in v Medvodah. Obiskal je tudi Žemun in Beograd, kjer so ga navdušeno sprejeli. V uvođi sporeda so joim takrat napisali:

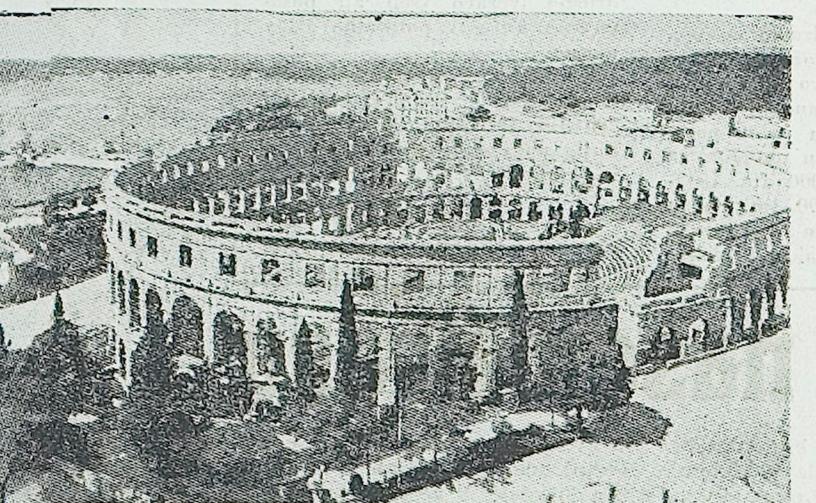
»Domovi požgani in porušeni, a strehe je bilo še za nas — zaradi vašega staroslavnega gostožubja. Prekriki porabljeni, glad, a hrane je bilo za nas zaradi vaš popol. Sonce je bilo raztresene naokrog. Sonce se je pravkar dvignilo in posamezno pozdravil belim jedrnicam, ki smo jih srecavali, zelenja obala je bila tako blizu, da se je zdele, da bi jo lahko dosegel z roko.«

»Vida je ustavila se v Izoli in Piranu, da se je stevilno njenih potnikov povečalo na 200. Na parniju je bilo zivahn. Vse mogoce govorce si slišali: slovensko, italijansko, nemško, holandsko, francosko. I nozemo se so zavabili s fotografiranjem in brskanju po raznih zemljedeljih, domaćini so prebjiali s pomenci in petjem pesmi. Sest ur vožnje je bilo pred nami, vendar, ko smo prispeali na cilj, se nam je zdele, da je bilo dosti manj. Imeli smo vse udobjnosti, ki si jih more zeliti izletnik: lepo, mirno morje, sončno vreme in prijetno družbo.«

Vojško se je začelo spremniti v prijetju v vabljeni letovski kraj. Za idrijske rudarje gradijo počitniški dom. Zanj je uprava rudnika določila za letos 12 milijonov din. Predvidevajo gradnjo velikega hotela s pomenci in petjem pesmi. Sest ur vožnje je bilo pred nami, vendar, ko smo prispeali na cilj, se nam je zdele, da je bilo dosti manj. Imeli smo vse udobjnosti, ki si jih more zeliti izletnik: lepo, mirno morje, sončno vreme in prijetno družbo.

Toda kakor vse druge turiste je tudi nas najprej najbolj zanimala arena.

Iz Koprana na PULJSKI FESTIVAL

Starodavna arena v Pulu

Bilo je lepo nedeljsko jutro — v zadnjih devetih tednih res redki pojav v Slovenski Istri. Okrog 80 ljudi se nas je zbral na parniku »Vida«, ki je bil zasidran v kopinskim pristanišču. Zgodaj smo morali vstati, pa vendar so le redki cutili zaspanost. Vsi prevec lepoti je bilo raztresene naokrog. Sonce se je pravkar dvignilo in posamezno pozdravil belim jedrnicam, ki smo jih srecavali, zelenja obala je bila tako blizu, da se je zdele, da bi jo lahko dosegel z roko.

»Vida je ustavila se v Izoli in Piranu, da se je stivilno njenih potnikov povečalo na 200. Na parniju je bilo zivahn. Vse mogoce govorce si slišali: slovensko, italijansko, nemško, holandsko, francosko. I nozemo se so zavabili s fotografiranjem in brskanju po raznih zemljedeljih, domaćini so prebjiali s pomenci in petjem pesmi. Sest ur vožnje je bilo pred nami, vendar, ko smo prispeali na cilj, se nam je zdele, da je bilo dosti manj. Imeli smo vse udobjnosti, ki si jih more zeliti izletnik: lepo, mirno morje, sončno vreme in prijetno družbo.«

Na Vojški, kjer je pokopanih 198 borcev, bodo postavili visoko razgledno piramido, ki bo ponosi razsvetljena. Do kraja, kjer bo stal spomenik, že gradijo cesto, da bo dostop mogel v parkom.

Toda kakor vse druge turiste je tudi nas najprej najbolj zanimala arena.

Na Ulicah PULJA

Pulj je bil ves v znamenujučem dnevu. Naša grupa se je hitro porazgubila med množicami, ki so valovile po ulicah. Program priridev smisli se prej ogledati in res je bil velik problem, kako bi v enem dnevu obiskali toliko strelinskih priveditev,

ki so jih pripravili organizatorji.

Kdo bi mogel popisati vse vrvenje po ulicah? Na desetine kamnionov, vlačnik in ladji prideljev vsak dan množice ljudi v mestu, da ne računamo tistih, ki pridejo iz bližnje in daljne okolice pes, na vozovih in s kolesi. Svečano okraseni lokalni ulice in parki, reklame in emboleji Puljskega festivala so

vtisnili mesto veličastno sliko. Ob areni in po vseh ulicah smo srečevali parkirane avtobuse in avtomobile, ki so pripeljali strelivne domače in tuje turiste.

Toda kakor vse druge turiste je tudi nas najprej najbolj zanimala arena.

ISTRSKI KAMEN SE ZE STOLETIA UPIRA ZOBU CASA

Pulj je bil ves v znamenujučem dnevu. Naša grupa se je hitro porazgubila med množicami, ki so valovile po ulicah. Program priridev smisli se prej ogledati in res je bil velik problem, kako bi v enem dnevu obiskali toliko strelinskih priveditev,

ki so jih pripravili organizatorji.

Zidovi so zgrajeni iz ogromnih blokov istrskega kamna in doseženi v zgodovini jame, saj je obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od prejšnjega leta in je bil zavetni obiskovalci povzročili do 1950. Načinjevje je bila pretekel nedelja ena najbolj močnih v letu 1950. Ta je bila zavetna strelivna turistična postojanka, ki se navede v zgodovini obiskovalcev. Se zanimanje je po letu 1952, ko je bil obisk tujcev kar trikrat večji od

Delo SKUD „Stane Semič-Daki“ iz Postojne

Ceprav stara Avstria ni želela, da bi Postojna dihalo po mislih in željih prebivalstva, vendarle ni mogla zavreti, da se Postojna ne bi postavila tudi v kulturnem in prosvetnem oziru na čelo pokrajine. Iz arhivov in iz izjav samih Postojnčanov, zaživijo še danes spomini na delo Sokola, tamburaškega zabora, pevskega mešanega in moškega zabora pa tudi dramskega društva pred prvo svetovno vojno.

Med prvo svetovno vojno so v Postojni postavili vojaško vodstvo soške fronte, ki je kulturno — prosvetno udejstvovanje Postojnčanov močno zavrljalo in omejilo. Klub rapski pogodbi, ki je ta kos slovenske zemlje odcepila od Slovenije in priključila Italiji, je slovenska narodna zavest Postojnčanov bila toliko razvita, da so od leta 1918 do 1923 svoja kulturno — prosvetna društva zopet spravili na noge. Fašizem je tudi tu opravil svoje, »kulturno« poslanstvo s tem, da je ukilil vse kulturno-prosvetno udejstvovanje slovenskega življa z dekretom o prepovedi obstoja takih in podobnih društev. V splošnem se mu je posrečilo. A vendar je v postojni tudi pod fašizmom pogosto donela slovenska pesem in čuvala narodno zavest, da ni popolnoma zamrla. Postojnčani veda povedati prav zanimive zgodbice iz tistih dni, ko so prijevali »Illegalne koncerte«, včasih radi kaprice, prečesto pa tudi po potrebi in iz zavesti.

Nedvomno tako ilegalno delo na kulturno-prosvetnem polju marsikateremu domoljubu pomagalo do spoznanja, kaj lahko pričakuje od Italije in mlajšemu rodu kazalo pot v partizane in osvobodilno fronto.

Iz tlečih isker je takoj po osvoboditvi zažarel plamen. Na takrat običajnih mitingih in letu 1945 že vidimo zasnute pevskega zabora in dramskega društva. Gospodarske skrbi in brige so nemilo tipale v tisti dobi tudi Postojno, vendar sta že v letu 1945 dramsko društvo in pevski zbor zaključila svojo bilanco z aktivno. Razvoj je napredoval iz leta v leto preko krajevnega ljudsko-prosvetnega sveta do leta 1949, ko se je iz manjših skupin osnovano skupno žarišče pod imenom Stana Semič-Daki, našega notranjskega narodnega heroja, v SKUD. Obnovljeni Dom kulture je nudil temu žarišču dokaj prijeten krov in možnost nadaljnega razvoja. Ne moremo trditi, da bo želja po boljši ureditvi tega Doma kulture prej ali slej realizirana, dejstvo pa je, da se je pod to streho kulturno-prosvetno delo Postojnčanov razvilo do lepe stopnje. Da imajo Postojnčani prav močno razvit čut za društveno življenje in dobro ter trdno voljo za napredek, lahko sklepamo iz dejstva, da si je pod streho Doma kulture z enim odrom iz eno dvorano ter z osmimi manjšimi pro-

stori našlo zavetišče cel kup sekcij SKUD in še Gledališče za Slovensko Primorje, katerega ustanovitev je ob pomoči takratnega Oblastnega ljudskega odbora, potekla prav iz vrst SKUD in je osnovni kader iz tega matičnega društva.

Da se ob takih pojavah kulturno-prosvetno delo v Postojni dokaj dobro izživilja v sekcijsah SKUD, kar v moškem in mešanem pevskem zboru, v kvintetu, v orkestru, v godbi na pihala, v plesni grupi in v dramskem odseku, poleg tega pa še v stalnem Gledališču za Slovensko Primorje, ne moremo zanikati. Pričnati moramo tudi, da ima mnogo dobre volje in požrtvovalnosti. Prostori v Domu niti po obsegu niti po številu ne morejo zadovoljiti vseh dejavnosti, ki jih SKUD in Gledališče želi in hočeta ter tudi izvajata. V sezoni, od jeseni pa tja do pričetka poletja, je v Domu kulture prvečato mrvljische, dvorana in oder sta kar stalno zasezna.

Dosedanje delo SKUD kaže statistika. Vse skupine, ki štejejo povprečno 230 članov, so imele nad 220 nastopov. Skupine SKUD, posebno pevskga zabora s kvintetom, plesna grupa, godba na pihala in dramska sekacija, so s svojimi nastopi še preko mejna mesta v bližnjo in celo daljnjo okolico v okraju (Prestrane, Pivka, Hruševje, Razdrto, Studeno, Košana, Rakek, Cerknica, Grašovo, Ravnik, Starigrad, Babno polje, Planina, Sv. Vid, Begunje, Knežak, Ilirska Bistrica, posegle celo preko mejna okraja (Solkan, Prvačina, Komen, Sežana, Senožeče, Dolenja vas, Tolmin, Logatec) ter tudi tam žele uspehe. Tudi ni svečanosti ali akademije, kjer ne bi vsaj po ena skupina SKUD sodelovala. Vse to potrijeva, da je SKUD na pravi poti in obeata s požrtvovalnostjo vseh članov,

v prvi vrsti pa iniciatorjev organizacije (Garzaroli Elota, Klemenca, Nardina, Sobanove, Grudna) in neutrudnih sodelavcev (Lukeža, Kaščeve, Milavčeve, Garzarolla, Jožeta, Kamana, Možeta Milana, Rebolja, Paternosta, Hledeta, Lenčkove Minke, Steletovih, Kledeta Vilka, Lokovčka, Šuštaršiča Franca), da bo novemu mlajšemu rodu zapustil dediščino, ki je in mora ostati ponos ne samo Postojni, temveč tudi postojnskemu okraju in končno tudi Slovenskemu Primorju. Sami sodelavci pa bodo ohranili na to lepe spomine in zavest, da so doprinesli po svojih močeh in po danih možnostih k dugu in napredku socialistične domovine.

Hlede

Vsej javnosti!

Obveščamo vse prijatelje dobre knjige, da smo dali letošnje knjige v tisk. Najkasneje do 1. avgusta moramo javiti tiskarnam naklado. Zato nam morajo posvetjeniki in knjigarne do 25. t. m. javiti število članov. Da v jeseni ne bo kdaj ostal brez knjig Prešernove družbe, pohitite z vpisom. Članarino 240 din lahko plačate tudi kasneje in v obroku.

Posebej pa apeliramo na vse, ki imajo za to možnost, da se vpisajo v Prešernovo družbo kot podporni ali ustanovni člani. Podporna članarina je za posameznike od 500 din navzgor, za kolektive pa od 5000 din. Ustanovnina znaša 25.000 din. Imena teh podpornih in ustanovnih članov, ki bodo nakazali denar

do 25. t. m., bomo objavili tudi v koledarju.

Podprite prizadevanje Prešernove družbe in omogočite neomejeno širjenje napredne ljudske knjige.

ČLANOM

PREŠERNOVE DRUŽBE

Vsek član lahko naroči sam, kjer se je vpisal v Prešernovo družbo, vezavo vseh ali posameznih knjig v polplatno ali v platno.

Dopolnilo za vezavo koledarja v polplatno je 100 din, v platno 200 din, za vsako izmed ostalih knjig pa v polplatno 80 din in v platno 160 din.

Glavni odbor
PREŠERNOVE DRUŽBE

Z „Bazovico“ po našem Krasu

Po mestnem tekmovanju, v katerem so se pomerila med seboj vse kulturno-prosvetna društva, je nastopila na Reki mrtva sezona. Večina sodelavcev si vzame med poletem dopust, tako je članstvo razklopjeno.

Ker je članstvo slovenskega KPD »Bazovica« s Primorskima, zlasti s Krasa, ne bo odveč, če povemo nekaj besed o tem društvu.

Na Reki živi okoli 10.000 Slovencev, ki delajo v raznih podjetjih in tovarnah. Z željo, da se izpopolnijo v svojem materinskem jeziku, so pred petimi leti ustanovili svoje kulturno-prosvetno društvo in mu nadeli ime »Bazovica«. Začetek je bil težak, saj niso imeli v začetku niti skromne sobice. Ob znatenji pomoci slovenske vlade v Ljubljani ter razumevanju Mestnega odbora so prišli do današnjega »Slovenskega doma«, v katerem je sicer mnogo

premajhna — dvorana, knjižnica in glasbena soba. letos dela na tem, da bi društvo odkupilo dom ter ga preurejilo. Vlada LRS in IOOF v Ljubljani sta dali 1.200.000 din. Če bi se vsa podjetja odzvala na katera se je društvo obrnilo, bi bil dom kupljen in takoj bili društvo dobili večje veselje in korajžo do dela. Ne bom omenjal vseh iger, proslav in predavanj v tem času. Če povem, da je pevski zbor dobil letos na mestnem pregledu v ostri konkurenči drugo nagrado, a dramski odsek enako, tedaj je jasno, da društvo dela. Na Reki obstoji tudi slovenski oddelek pri hrvaški šoli »Matteot«. Le žal, da se slovenski pionirji ne morejo več uveljaviti kakor prva leta, ker naše učiteljstvo ne kaže dovolj razumevanja za kulturno-prosvetno delovanje.

No, ker so se množile prošne iz raznih vasi na Krasu, naj bi jih obiskovali, je društveni odbor sklenil, da temi željam ugodni, kljub stroškom, ki niso ravno majhni. »Ma vi ne veste, kako radi poslušajo pri nas petje in igre!« je hitel zatrjevali načelnik kulturnega odseka tov. Milanič, ki je »navajjal« za Kostanjevico na Krasu. — »Ne bi bilo tudi slabo niti v Komnu, samo če bi imeli klavir,« je vlekel na to stran tovariš Zavadlal.

»Pej naj buo taku!« V soboto, 4. julija, bomo gostovali v Sežani, drugi dan pa v Kostanjevici na Krasu. Je zaključil debato tovariš Legija, podpredsednik društva. Pevci in igralci so sprejeli sklep z vidnim zadovoljstvom. Po tolikem času se bodo lahko postavili pred domaćini...

Končno — na pot...

Sobota popoldne. Dva težka kamiona ladjedelne »3. maj« sta se se ustavila pred »Slovenskim domom«. Iz sosednje sobe so zveneli akordi koroške narodne »Rožmarin«. Nekdo prigovalja tov. Filipčiču, ki po »solou«, da ga je prijel najbržje madronki ali pa riškaldo. Toda povodnja tov. Poljanec ne popušča z utrjevanjem, dokler akord ne nazveni pravilno in čisto. Iz sosednje sobe se slišati odmerjeno štetje valčka: ena, dva tri... Izgleda, da je brnenje motorjev popolnoma zmedio male harmonikaše. Njihov voditelj tov. Gvidon Mislej tudi noče, da bi nastopili v njegovi rojstni Sežani kar tako. Na dvorišču se zbirajo pevci in igralci. S seboj morajo vzeti vse: ravnikar naklada težki klavir, kušice ter instrumente društvenega orkestra. Tov. Soban presteva ljudini jih malo: 62. Mali harmonikaši še slišijo ne, ko jim materje priporočajo to in ono. — Tudi žene pevcev so nekako zaskrbljene. Kdo ve, morda zaradi kraškega terana, ki da podžiga kri...

Že Moderna je razpravljala o pesniškem poklicu. Eden njenih glavnih pesniških predstavnikov je stvariteljsko poslanstvo dvignil nad veljavno povprečnega človeka v zavesti, da tega, kar ustvarja umetnik, ne more vsak. Od mladih se je lotil tega vprašanja Janez Menart s smehne strani v pesmi, ki v zbirki ni natisnjena. Docela drugače, resno in skoraj občutkom manjvrednosti se je približal razmišljaju o pesniškem poklicu Ciril Zlobec. V pesmi »Poeticopravljaju sebe in tovariše, ki imajo smisel za iluzijo, za videnje neznanosti, komaj opaznih premikov v človeku in vesoljstvu, kar je bistveno za pravega lirika. Zavest pesniškega poklica v tej pesmi še ni tako vsljiva kakor na primer v pesmi »Žalostna pravljica«. (Naujalj, sledi.)

Končno da predsednik znamenje za odhod. Od brnenja motorjev zavodi vesela slovenska pesem od spremljavi harmonik. Karavana se pomika skozi mesto na avtostrado proti Matuljmu. Z leve strani se zablestita v večernem soncu Opatija in Lovran, prelepi letovišči severnega Jadrana. Ponosna Učka gorja, svoječasno varno zavetišče partizanov, si je nataknila na glavo okrogel oblaček, kot bi nas hotela opomniti, da vreme ni gotovo. Hitro smo zdrknili mimo Jelšan in Obro-

va in že smo se znašli v Herpeljah-Kozini, nekdanji domeni trgovske hiše Šiškovič. V gostilni sedi nekaj domačinov, ki nas zvedava ogledujejo. Neki očanec, nekje iz Ocizle nas je hotel nagovoriti v — nemščini (kolikor je znaš iz avstrijske vojske), da ga nisem prestregel in mu povedal, da smo Slovenci z Reke. »Ma pur nisem niti sanjal, da ste naši. Pa koliko vas je, in — kaj delate na Reki?« je hitel izpravljati očanec, medtem ko je z dolgimi sunki sape oživiljal že davno ugaslo pipo. »Pa pridej kaj k nam!« je začkal za nami, ko smo obrnili na precej slabo in ozko pot proti Sežani.

»Sežana doolga vaas!« je namereno zapel vedno žejni Guštin, ko smo se ustavili pred domom brez imena. Pa bo držalo to, čeravno pravijo, da so Sežančani postali precej »štemani«, odkar so postali — okrajni...

Lepa in prostorna je dvorana, toda oder kaže, da ni pravega gospodarja. Sicer se Sežančani izgovarjajo s tem, da novoosnovano društvo »Svoboda« še ni prevzelo doma, staro društvo pa je naglo prenehalo z »delovanjem«, menda iz užaljenosti. Najbrž so imeli prav tisti naši Koštanjevci, ki so trdili, da v Sežani ne bo uspeha, kajti dvorana se je le deloma napolnila. Mladina je bila menda bolj zastopana v »Triglavu na plesu ob zvoki »Mame Juanite«... Vendar, sodeč po odobravanju prisotnih, je društvo doseglo popoln uspeh. Vodopivec, spivoigr »Kovačev Študent« je ob sodelovanju moškega pevskoga zabora prišla v tej dvorani do popolne veljave. Enak uspeh je doživel pevski zbor in mladi harmonikaši, ki so morali sporedi dodati še marsikatero pesem.

Ce je kje kriza za prenočišča, je to gotovo v Sežani. Da ni bilo agilnega šolskega inšpektorja tov. Mesarica, ki nam je prepustil v šoli nekaj slamaric, bi prenočili pod milim nebom...

»Kukuriku« se je oglasil že ob petih tov. Guštin, ki v igri imenitno posnema petelinu.

(Dalje prihodnjic)

KAJETAN KOVIC:

Materi

Daleč sva, malo besed je med nama. Komaj poznas moje duše obraz. Težko, veš, reči besedo je, mama, teže še, reči besedo naglas.

Misel, ki ti jo pošiljaš za mano, najde le ravne in gladke steze. Težko ji je, če zadene na rano, ko se vsa plaha dotipa do me.

Mati, vsak mora po svoje živeti, vsak mora sam prehoditi svoj pot. Kar mu je dano, to mora sprejeti, ne da bi vprašal, zakaj in od kod, morda ne veš, kak je včasih samotno, morda ne veš, kak je včasih hudo, morda ne veš, kako se včasih odsonduša smehlja, a ne misli na to.

Mati, sam bom vso pot prehodil. Ne skrbi. A vseeno — pridi tedaj, kadar bo kdo moje srce pohodil. Dvigni ga, toplo besedo mu daj.

Riko Debenjak: Tolminski puntarji

Pesmi

štirih

enem primeru je pesnikovo erotično stremljenje neskajeno: v hipnem, površnem srečanju z neznanko. To do to je redko. Središčno ljubezensko doživetje mladega pesnika je že na. Ob njej ne odkrije samo tega, kar ga z njo druži, marveč tudi tisto, kar ga razdvaja z živiljenjsko tovarišico. Nerazpoloženje in težnja, biti zopet svoboden, nevezan kakor nekoč utripa najbolj razločno iz pesmi »Prijetljuka«. V pesmi »Ob sinkovi bolezni« pa so skrita nesoglasja v njem in zunaj njega ublažijo. Pesnik se odreže iskanju in hrepenjenju, pred nami stoji umirjen najdič, ki se oklepka tega, kar že ima.

Globoko razumevanje za žensko dušo kaže vrsta pesmi, v katerih je viden močan smisel za tragično in nešrečno v ženskem svetu. »Dekliška kaže na propad dekliških sanj in ljubezenskih utvar. Erotični nemir dekleta najde svojo podobo v »Gazelicie«. Ta pesem ni samo razkritje ženske nestalnosti, njenega nemirnega iskanja, marveč tudi dokaz o tragiki njene narave, ki ni sposobna, navezati se na kogarkoli. Pristno vzlivljanje v žensko dušo čutimo v »Žalostni pravljici«. Ženska odvisnost je vedno na robu tragike. Preko žene posče pesnik k otroku. »Balada« je sicer dobro zamišljena

Pravo nasprotje Koviču je CIRIL ZLOBEC. Izraz njegovih pesmi ni posebno ekonomičen, skala doživetij pa je občutno manjša. Njegova pesniška tvornost se omejuje v glavnem na problematiko ljubezni in zakona.

CIRIL ZLOBEC:
Neznanki

Oni čudni nemir,
ki polna so sreca ga v maju,
na okno je naju
privabil sinočnji večer.
V pogledu, ki ga hrepenenje roditi,
sta najini sreči se ujeli
in zahrepeli
za srečo, ki morda je ni...
In v mraku ugasnile so tvoje oči,
in s streh je med najnu tem
pripolzela,
a čutil sem: dolgo, še dolgo stonela
oh oknu si, onkrat poti...

Tovrstne pesmi nam iskreno odkrivajo vsakdanje, čeprav ne brezpozbemne strani vsakdanjega družinskega življenja. Pri tem skoraj ni dogodka, ob katerem ne bi bilo prostora še za dyom in neresnicu, strahu pred pretvarjanjem in lažjo. Samo v

Postojnski okraj razvija zunanjo trgovino

Zaradi naraščajočih potreb po raznih uvoznih predmetih, zlasti pa poljedelskih in drugih strojih, ki jih doma še ne izdelujemo, ter zaradi plasiranja svojega izvoznega blaga na tuju inozemske tržišča, je po splošni decentralizaciji naše zunanje trgovine tudi postojnski okraj lani ustavil svojo izvozno trvdko. V nekaj več kot pol leta se je izvozno-uvozno podjetje »POSTOJNA IMPORT-EXPORT« že močno uveljavilo. Vzpustavilo je dobre trgovske zveze zlasti s Trstom, Italijo in Avstrijo. Svojo dejavnost razvija posebno uspešno v okviru znanega goriškega sporazuma o drobnih obmejnih trgovini med našo državo in Italijo, na katero so vezani razen novogoriškega tudi drugi primske okraji.

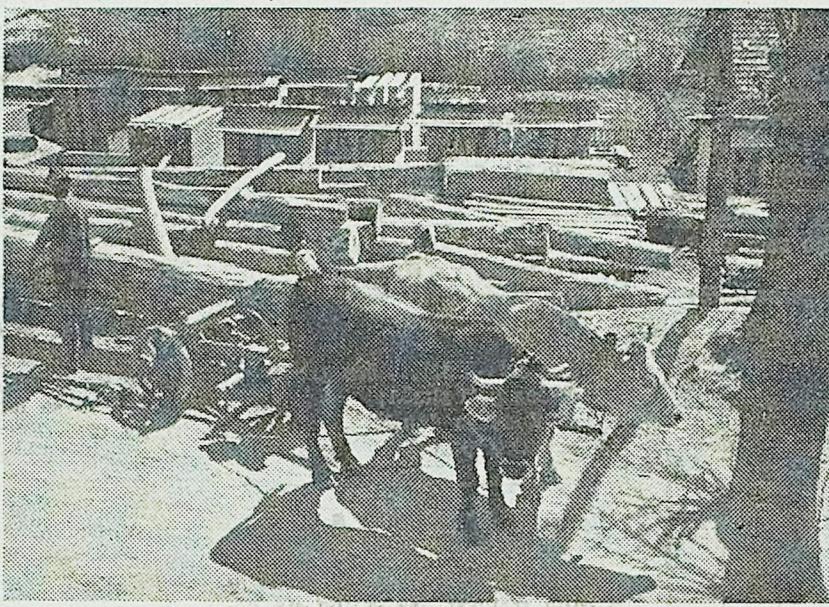
Podjetje ima v načrtu že za letošnje leto, razširitev svojega poslovanja tudi na trgovino z drugimi državami, posebno z Zahodno Nemčijo, Švico, Turčijo, Grčijo in Egiptom.

Kaj podjetje pravzaprav izvaža? Jasno je, da se zunanja trgovina okraja razvija pod vplivom splošnega gospodarskega stanja v okraju. Ker je postojnski okraj pretežno kmetijski in gozdarski predel in je vsa industrija temu prilagojena, je les v različnih oblikah predmet, ki ga največ izvaža. To je rezan in tesan les za gradnjo, parketi, lesnitne plošče, vezane in panel-plošče, razne vrste furnitur, izdelano pohištvo in drugo stanovanjsko opremo, vložove, razne domače lesne izdelke, suho robo, dva za kurjavo, žamanje, žaganje, oglje, jamski les itd. Izvaž tudi živilsko krmo, kože in črva, mleko, sadje, zdravilna zelišča, gozdne sedeže, potočne rake itd.

Podjetje je v kratkem času svojega obstoja uvozilo že precej različnega materiala, ki ga pri nas še ne izdelujemo, je pa nujno potreben za obstoj in delovanje nekaterih podjetij v okraju. Tako so bile v tujini nabavljene razne mlekarske naprave in stroji, oprema za obrtne delavnice, stroji za obdelavo lesa, mizarski stroji, oprema in potrošni material za radiotehnično trgovino in delavnice, nadomestni deli za kolesa, traktorje in automobile, elektrogeneratorji, elektro material, oprema za razne komunalne naprave, ročno orodje, žarnice, morska trava, razni prehrambeni predmeti itd. Podjetje je posredovalo tudi nabavo avtobusov in sanitetnih avtomobilov za ukrajno reševalno službo in podobno.

Okrajna industrijska in druga podjetja, tovarne, kmetijski zadružni sektor in ustanove se vse večji meri poslužujejo tega podjetja za svoje uvozno-izvozne potrebe. Podjetje se počasi uveljavlja tudi izven okrajin meja. Ker predstavlja Postojno že po svoji geografski legi zlasti v perspektivi izredno važen vozniški mednarodno trgovino, bo podjetje »Postojna import-export« prav gotovo preraslo okrajne potrebe, njenovo uveljavjanje in napredek pa bo v korist celotnemu postojnskemu okraju.

„POSTOJNA IMPORT-EXPORT“ IZVOZNO - UVOZNO PODJETJE, AGENCIJA IN KOMISIJA POSTOJNA, Gregorčičev drevored tel. 31

IZVAŽA: vse vrste mehkega in trdega rezanega lesa, tesan les, drva za kurjavo, oglje, furnir, pohištvo ter vse ostale proizvode lesne industrije, gradbeni material, živilsko krmo, zdravilna zelišča, sveže sadje itd.

UVĀŽA: vse vrste poljedelskih strojev in nadomestnih delov, stroje in pribor za opremo mlekarske industrije, stroje za predelavo lesa, električne generatorje, prehrambene predmete itd.

Vsem zainteresiranim podjetjem in Kmetijskim zadrgam priporočamo, da se kot komisionarja poslužujejo pri izvozu ali uvozu vedno le našega podjetja.

Kratke zanimivosti

RADIOAKTIVNI IZOTOPI OMOGOČAJO VELIKE PRIHRANKE NA VSEH PODROČJIH

Pregled uporabe radijskih izotopov v industriji navaja, da radioaktivni izotopi že zdaj omogočajo velike prihranke, ki dosegajo milijone dolarjev na leto, ki se pa bodo v bodočnosti, ko jih bodo začeli uporabljati v knjižtvu, povečali v milijarde. Med drugim opisuje časopis uporabo radijskih izotopov za ugotavljanje, v kaki meri vskrivijo dolocene vrste embalaže za živila vlag, kar omogoča izbiro najbolj pravnega materiala za zavijanje raznega blaga. Izotope uporabljajo tudi za merjenje hitrosti, s katero pronica voda v razna živila, kar na primer omogoča izdelovanje raznih vrst riz, ki se hitro skuha.

V radioaktivnih atomih imajo znanstveniki zdaj ceneno sredstvo za ugotavljanje, če lahko sestavine za barvanje, odišavljanje in konzerviranje živil škodijo človeku. Iste atome uporabljajo pri raziskovanju, s katerim poskušajo izdelovati krovje mleko v tovarnah, namesto da bi ga dobivali od krave. Uspešno so jih uporabili za ugotovitev, če »Thiouracil« ne škodi pri zauživanju mesa prašičev in perutnine, katere so pitali z dodatkom tega sredstva. »Thiouracil« pospešuje pri živilih njihovo rast z zmanjšanjem aktivnosti ščitaste žleze, radioaktivni izotopi, ki so jih dodali živilski hrani, so pa pokazali, da v mesu ni sledu o tem dodatku.

Znanstveniki zdaj bombardirajo razno semeno z radioaktivnim materialom in upanju, da bodo s tem pridobili boljšo zelenjavno in lepše cvetje; uspeло jim je že pridelati boljšo vrsto lesnikov kikeriki. Radioaktivne atome uporabljajo tudi pri reševanju raznih problemov, ki so v zvezi z obrabo strojev, s kvaliteto mazivnih olj in raznih drugih vprašanj industrijskega značaja. Ramovna na tem področju upajo raziskovalci najti v bodočnosti tisoče zelo korističnih praktičnih uporab.

OBSEŽNA PRODUKCIJA HIDRAZINA

Neka kemična družba je pred kratkim odprla tovarno za prvo obsežno trgovsko proizvodnjo hidrazina, kemikalije, ki jo uporabljajo kot gorivo za rakete letala in izstrelke. Hidrazin razvija večjo energijo v sorazmerju s težo kot katerakoli druga znana snov, z izjemo atomske energije. Napovedujejo, da bo produkcija hidrazina ustvarila popolnoma nov odsek kemije.

»PRISKOLIN«

USPEŠNO SREDSTVO PROTI OTROŠKI PARALIZI

Pediatrični časopis, ki izhaja v New Yorku, piše o uspešni uporabi »priskolina« za olajšanje bolečin in krčev v raznih primerih otroške paralize. Neki zdravnik poroča, da je zdravil v času epidemije v letu 1950 mnogo primerov otroške paralize in da je navedeno zdravilo »olajšalo bolečine in krče v večini primerov«.

19

»Zakaj pa ne?« sem mu odgovoril, kajti tudi mene je ravno tako kot Scanlana mučila radovednost. »Ali imate kaj proti temu, gospod?« sem vprašal doktorja Maracota, ko je vstopil v sobo. »Morda bi tudi vi radi šli z nama tja, da bi skupaj dognali, kaj se dogaja v tej skrivnostni palači iz črnega mramorja!«

»Lahko je pa tudi palača črne magije,« je odvrmil. »Ali ste že kdaj slišali govoriti o Gospodarju temnega obrazja?«

Priznal sem, da o tem še nisem ničesar čul. Ne spominjam se, da bi vam bil povedal kdaj prej, da je bil naš profesor svetovno znan tudi kot strokovnjak v primerjalni znanosti starih religij in davnih primitivnih verovanj. Celo časovno tako odmaknjena Atlantida ni ušla njegovemu učenemu raziskovanju.

»Kar vemo o prilikah v tej deželi, je v glavnem prišlo k nam preko Egipta,« je začel. »Kar so duhovniki svetišča v Saisu pripovedovali Solonu, je trdno jedro, okoli katerega so se nabirala deloma ostala zgodovinska dejstva, deloma pa tudi bajke in druge izmišljotine.«

»Mnogo stvari, če že hocete vedeti. Med drugimi so nam izrecili legendi o Gospodarju temnega obrazja. In vse se mi vrsi, da je to verjetno bil tudi gospodar palače iz črnega mramorja. Nekateri trdijo, da je bilo več teh Gospodarov temnega obrazja, toda vsaj enega najdemo zabeleženega.«

nega v pismenem izročilu.«

»Kakšen človek pa je bil to?« je vprašal Scanlan.

»Torej, po vsem, kar nam je znanega, je bil on več kot človek, tako po svoji moći kot pa tudi po svoji hudobnosti. In v resnici, zaradi vsega tega ter zaradi skrajne pokvarjenosti, s katero je okužil to ljudstvo, je tudi ta dežela bila obsojena na propad.«

»Kot Sodoma in Gomora.«

»Točno. Zdi se, da je postavljena meja vsem stvarem, preko katere je nemogoče iti. Potrebitljivost Narave je izčrpana in edino sredstvo, ki ji preostaja je, da vse izbriše in da začne znova. To bitje, ki bi mu težko nadeli ime človeka, se je bavilo z mračnimi in skrivnostnimi veščinami ter si je pridobilo silne magične moći, ki jih je potem uporabilo za svoje temne in zle namene.«

Taka je legenda o Gospodarju temnega obrazja. To nam tudi objasnjuje, zakaj se to bedno ljudstvo s takim strahom izogiblje njegove palače in zakaj se boje, da se ji mi ne bi prevede približali.«

»Prav zaradi tega tega me vse bolj mika, da bi to storil,« sem vzkliknil.

»In mene ravno tako,« je dostavil Bill.

»Priznam, da bi tudi mene zanimal ogled te palače,« je dejal profesor. »Ker jim je njihovo praznovanje brani, da bi nas spremili, menim, da ne bi nasi prijazni gostitelji bili prav nič na slabsem, ce bi mi na svojo roko naredili majnmo ekspedicijo. Izrabili bomo prvo ugodno priliko in tako storili.«

Mimmo je precej casa, preden se nam je ponudila ta priložnost, kajti v naši malo skupnosti je življenje potekalo v tako temni medsebojni povezanosti, da smo bili le malo-kdaj prepričeni sami sebi. Vendar se je to zgodilo nekega jutra, kolikor smo lahko po našem preprostem kolledarju ločili jutro od večera, ko so se vsi prebivalci zbrali k nekaksnemu verskemu obredu, ki je zahteval vso njihovo pozornost. Te za nas tako ugodne priložnosti nišemo smeli zamuditi in smo se tako kmalu znašli zunaj na oceanskem

dnu, potem ko smo prepricali oba vratarja, ki sta upravljala pri glavnem vhodu velike crpalke, da je vse v redu. Napredovanje skozi gosto, slano vodo je precej zamudno in človeka utrditi že kratek sprehod, toda po enourni hoji smo dosegli pred ogromno črno palaco, ki je v tolki meri vzbujala naso radovednost. Brez prijateljskega vodnika, ki bi nas bil zadržal, in ne da bi se bili zavedli kakršne kolikve nevarnosti, smo se vzpelci po mramornatih stopnicah in vstopili skozi velika vrata v palaco zla.«

Bila je mnogo bolje ohranjena kot ostale stavbe v starem mestu. Njeno zidovje je bilo popolnoma nespremenjeno, samo oprema in zaveso so se davno razpadle in izginile brez sledu. Vendar je narava poskrbela za svoje lastne zavesne in te so bile v resnici strasne. V vseh prostorih je prevladovala tema in iz te skrivnostne tematnosti so preuzele ostudne oblike posastnih polipov in čudne ribje spake, ki so bile kot prividi iz hudihi sanj. Posebno se mi je vtisnil v spomin ogromen skrilatnordeč morski polž, ki se je v velikem številu plazil vsepošvov, in velike, črne in plosnate ribe, ki so kot nekakšne rogozniche ležale po podu in ki so s svojimi dolgimi ter na konicah razsvetljenimi tipalkami migatale v vodi nad seboj. Morali smo hoditi zelo previdno, kajti v vsem poslopju je kar mrgelelo od nagnusnih živali, ki so se po svoji zunanjosti izgledale strupene.

V palaci je bilo mnogo bogato okrašenih hodnikov, z katerimi je bil dostop v manjše sobe, toda sedišče poslopja je zavzemala razkosna dvorana, ki je morala biti v slavnih preteklosti ena od najčudovitejših soban, ki so jih kedaj na redne cloveske roke. V mraku, ki nas je obdajal, nismo mogli videti niti strehe niti vse razsežnosti zidov, toda ko smo hodili okoli, smo pri snopih luci, ki so jih metale naše električne svetilke, lahko občudovali njeno veličino in čudovite dekoracije na stenah. Te dekoracije so bile v obliki kipov in okraskov, izrezljanih z največjo umetniško doverjenostjo, toda stvari, ki so jih predstavljali, so bile odvratne in strasne. Vse, kar si je najbolj izprijetna človeška domisilja v sladostrasti okrutnosti in živilski pohoti mogla

MLADIM UČENJAKOM

Einsietnova relativnostna teorija

Pred tridesetimi ali štiridesetimi leti je nemški učenjak Albert Einstein sprožil v svet neko čudno teorijo, ki je dvignila v znanstvenem svetu mnogo prahu. Dnevnio časopisje je potem to reč razbobilno po vseh deželah, da smo postali radovedni končno še mi navadni smrtniki, ki se na znanost toliko razumemo kot zajec na boben. »Teorija o relativnosti« je imenoval Einstein to svojo zamisel. V celoti in v podrobnosti je ta reč zares zamotana in jo znabiti razumejo le tisti, ki jim je fizika vsakdanji kruh. Toda vsaj osnovne pojme bi morda tudi mi razumeli. Hočem s preprostimi besedami povedati, kako jo razumem jaz sam ali kak drug podoben kampelj, ki mu je fizika sicer španska dežela.

Beseda »relativnost« je tujka in je ni izumil prof. Einstein. Pomenja po naše »osazmernosti«. Rabimo jo vsak dan v sto in sto raznih primerih. Na primer: Relativno z beračem na cesti sem bogatiji, toda relativno s Fordom v Ameriki sem pravi siromak. Relativno z boljo sem velikan, relativno s slonom sem pa pritlikavec. In tako datje.

Einstein je trdil, da je vse, kar koli se okoli nas dogaja, le relativno tako kot se nam zdi; v pravi resnici da je to vse dokaj drugace. V katero smer potuje na primer vlak, ko vozi s Šentpetra na Krasu (Pivke po novem) proti Trstu? Vsi boste rekli, da potuje proti zapadu. To pa je res samo relativno s površjem naše Zemlje. Veliko bolj je namreč res, da potuje proti vzhodu. Zakaj? Ker se zemlja proti vzhodu vrta in njena hitrost je veliko večja od vlakove. Zemlja torej nese vlak s seboj proti vzhodu in vlak potuje potentkem proti vzhodu in proti zapadu.

Pa še ta resnica ni popolne resnica, kajti Zemlja se ne vrti samo okoli svoje osi, marveč potuje tudi okoli Sonca in to z velikansko brzino. Vrag naj ve, v katero smer gre ta njena pot. Ali kamorkoli gre, tja potuje z njo tudi naš vlak. Pa še zmeraj nismo z »resnicou« pri kraju. Znanstveniki trdijo namreč, da se naše Osonče (Sonce s svojo družino planetov, med katere spada

tudi Zemlja), kot nekak velikanski roj, tudi sprejaha po nebesnem prostoru; da bezjata kdo ve kam skozi vesmirski prostor. Če je to res, bezjata tja tudi naš vlak. V katero smer se torej ta reva pravzaprav giba?

Relativno s površjem Zemlje potuje proti zapadu; relativno z Luno, recimo, potuje proti vzhodu; relativno s Soncem, ne vem kam, in relativno z vesmirskim prostorom, tudi ne vem kam.

S čisto navadnimi koraki se (relativno z Zemljou) upam potovati hitreje kot brzovlak. Ali je to mogče? Seveda je — saj mi ni treba drugega, kot da se peljem z njim in korakam med vožnjom skozi vagonje od zadnjega proti prvemu. Naj hiti vlak kakor hoče, jaz, ki se na njem peljem, ga ves čas hoje naprej prehitevam. Relativno z vlakom delam morda le par km na uro, relativno z Zemljou sem pa hitrejši od vlaka.

(Dalje prihodnjič)

Zlogovnica

1.	X		X
2.		X	
3.			X
4.	X		X
5.			
6.	X		X
7.		X	
8.	X		

Sestavite iz zlogov:

a — čr — da — da — da — hi — iz — kra — lji — na — na — ni — nu — pa — ra — ti — ti — tom — tr — um — va — 8 besed, ki jih vpišete v lik tako, da boste brali vodoravno besede naslednjega pomena:

1. vrsta šahovske figure (množ.), 2. običaj, šega, 3. učenjak, ki se ukvarja z anatomijo, 4. slavnosten nastop, slovesen obhod, 5. pametni, razumnii, 6. tako pravimo zamazanim otrokom, 7. obtolčeni, na pol razbiti, 8. prevarati, predati koga sovražniku.

Ce boste — vpisali pravilne besedé, boste brali v poljih s krizci znan slovenski pregovor!

UGANKE

I. uganka: V kotu prede in sedi, vendar to predica ni.

II. uganka: Dve okenci, skoz nju se v svet oziraš, odpriš zjutraj ju, zvečer zapiraš.

IGO GRUDEN:

Pesmica o čričku

Cričri, čričri, čriček
v lepi črni sukunjici,
v soncu je ves gricek,
on pa spava spava v luknjici.

»Cričri, čričri, čriček,
kdo te v spanju straži?«
Vpraša ga fantiček
s slamico ga draži.

Dreza ga fantiček
okrog nosa s slamico,
čričri, čričri, čriček
že zapusča jamico.

In: čri... čri... čez gricek
čriček peti skuša;
skril se je fantiček,
pesmico posluša.

SVATBA

Putka in petelin sta se zaljubila in sklenila svatovat. Na svatbo sta povabila še ovce, psa in mačko.

Svatba je bila na domačem dvorišču. Potem sta šla ženin in nevesta na poročno potovanje. Sedla sta v otroški voziček in ovca ju je odpeljal.

Toda družba je bila vesela in preglasna, tako da jo je slišala lisica. Krvolčna zver se je zavlekla v svoj hrlog in se je glasno zakrohotala:

»Ha, ha, ha! To se bom gostila!«

V bližini pa je bil jež, ki je vse to slišal. Tiho se je splazil do svatov in jim povedal, kako grozi lisica. Prestrali so se, ovca jih je hitro naložila na voziček in odpeljala domov. Domu je položila v voziček jaza in ga odpeljala nazaj na travnik. Zadaj jima je sledil pes.

Ko je kočija dospela na travnik, je izza grma skočila lisica. Pograbila je ježa, se zboldila in hitro odskočila. Takrat pa je prišel lovec in ubil lisico.

Gospodinja jima je dala zobat zlate pšenice in malila v posodo sladke vode. Prvo jajce pa je dobil v dar lovec, ker je lisici upihnil živiljenje. Spisal LAH ANTON od Sv. Trojice.

UGANKE

III. uganka: Barčica ipsana z brega v potoček šla, malo zaplavala, spet k nam priplavala.

Poslala BECAJ JOŽICA iz Cajnarjev pri Begunjah

Posta strica Mihe

Ljubi moji, toliko pisem se nabira v mojem predalu, da sam ne vem, kje in kako naj pričnem. Moral bom pač vaša pisemca bolj na kratko obravnavati in upam, da zato ne boste hudi. Boste vsaj prej prisli na vrsto in vam ne bo treba čakati tako dolgo na moj odgovor. Torej kar pričnem!

Iz Postojne mi piše HERFART BRANKA. Pravi, da ji je naš kotiček všeč in da zelo rada rešuje uganke. Kar me je pa najbolj razveselilo je lepa pravljica, ki mi jo je poslala »Bela vrtvica in Ljubo. No, Branka, če si pravljico res sama napisala, ti prav iskreno čestitam, zelo lepa je. Prav kmalu jo boš videla v našem kotičku. Tiste moje pripombe pa mi ne smeš zameriti, saj nisi napisala, v kateri razred že hodis. Zelo me bo veselilo, če mi še kaj pošlješ!

Iz Ospa se je oglašila MARSETIC MARIJA, ki se boji, da sem ji zameril, ker se je prvič pozabila podpisati. Pa nisem, le zakaj bi zameril, saj to se lahko vsakemu zgodi in, na uho ti povem, tudi meni se je že pripetilo. Torej s tem svojim pisemcem pa si vse popravila, veden sem, kdo si, in postal sem tudi nagrado. Upam, da si jo prejela in da ti je všeč. Piši, kako preživila počitnice.

Pa se je oglašila nova dopisnica našega pionirskega kotička. To je JEKANOBEV VIDA iz Studenca pri Hruševju. Piše, da pridno prebira Slovenski Jadran in rešuje križanke in uganke.

Svet je bila na domačem dvorišču. Potem sta šla ženin in nevesta na poročno potovanje. Sedla sta v otroški voziček in ovca ju je odpeljal. Domu je položila v voziček jaza in ga odpeljala nazaj na travnik. Zadaj jima je sledil pes.

Ko je kočija dospela na travnik, je izza grma skočila lisica. Pograbila je ježa, se zboldila in hitro odskočila. Takrat pa je prišel lovec in ubil lisico.

Gospodinja jima je dala zobat zlate pšenice in malila v posodo sladke vode. Prvo jajce pa je dobil v dar lovec, ker je lisici upihnil živiljenje. Spisal LAH ANTON od Sv. Trojice.

zahtevam od vas.

»Vi seveda veste, kdo sem jaz. Sodim, da ste me še pred kratkim odkrili. Ničce ne more o meni misliti ali govoriti, ne da bi jaz to zvedel. Ničce ne more vstopiti v to mojo staro domovjanje, v to moje tajno in najsvetnejše svetisce, ne da bi me s tem pričkal. Zaradi tega se ga one uboge reve tam doli izogibajo in so tudi že zeli, da se mu tudi vi izognete. Bilo bi pametnejše, da ste upoštevali njen nasvet. Vi ste me poklicali semkaj in, kadar sem enkrat tu, se ne poslovim tako kmalu.

»Vasa pamet z njenim zrcencem zemeljskega znanja se mucí z vprasanjem, ki ga jaz za vas predstavljam. Kako je to mogoče, da jaz lahko živim tukaj brez kisika? Jaz pa ne živim tukaj. Živim v velikem svetu med ljudmi in pod sončno svetlobo. Prihajam sem tam takrat, kadar me kdaj poklice, kot ste mi vi poklicali. Sem bitje, katerega pljuča cinkajo z etrom. Tukaj je ravno toliko etra kot na vrhu visoke gore. Nekateri izmed vasih ljudi lahko živijo brez zraka. Kataleptik leži mesece in mesece in ne diha. Jaz sem kot on, toda jaz ostanem, kakor vidite, pri zavesti in poln zivljenske sile.«

»Vi si belite glavo, kako je mogoče, da me lahko slišite. Ali ni bistvo brezplačnega prenosa, da se eteriski valovi spremene v zracne? Tako tudi jaz lahko prenašam svoje besede preko etra skozi zrak, ki se nahaja v teh vaših nerodnih celadan.

»In moja angloščina? No, upam, da ni preveč slabá. Izvej sem nekaj casa na zemlji, tako dolgo, da sem se že kar navečical. Kako dolgo je to trajalo? Enajst ali pa dvanajst tisoč let? Mishm, da bo zadnja stevilka bolj točna. Imel sem dovolj casa, da se naučim vseh cloveških jezikov. Moja angloščina ni niti boljša od vseh ostalih stvari.

»Ali sem razpršil nekatere vaše dvome? No, potem je v resu. Ce vas ne morem cuti, vas pa lahko vidim. Toda sedaj vam moram povedati nekaj resnejšega.

risb objavljen. Kako pa je sicer z risbami, sva se že zadnjič pomenuila, in boš to drugič prav gotovo upoštevala, ali ne, Nadica? Na svidenje!

Zdaj smo pa zopet pri samih starih znancih. S Sv. Trojice piše MRAMOR JANEZ in pošilja spis »Moj rojstni kraj«, ki ga bom kmalu objavil, saj nas vse zanima, kakšna je ta Sv. Trojica, od koder imamo toliko pridnih dopisnikov. Večeli me tudi, dragi Janez, da so ti bile všeč knjige, ki sem ti jih poslal in da jih tako pridno beres. Obljubljene spise pa pričakujem!

Iz Cajnarjev pri Begunjav piše BECAJ JOŽICA, pridna dopisnica ka našega kotička. Poslala je tudi nekaj ugank, ki jih bom objavil že kar danes. Ti pa mi takoj pošli rešitve ugank. Upam, da boš zadowljiva, Jožica, in da boš tudi iz kolonije pisala, kakor si obljudila. Pa pozdravi v Cerknem na Tolminskem prav vse pionirje v imenu strica Mihe, Slovenskega Jadranja in prav vse naših malih sodelavcev!

In zdaj, ko sem že končal, sem našel še drugo dvoje pisemce, katerega piše že iz kolonije. To je res lepo, da boš preživel 15 prijetnih dni. Kakor vidim iz pisma, si v Elektrogospodarski šoli v Cerknem. Vidiš, pionirji od tam pa so na pozitivnih tu pri nas na morju. More, pa tudi ti prideš drugo leto na morje in takrat se bova spožnala. Do takrat pa mi boš pridno pisala in jaz ti bom rade volje odgovarjal.

Zdaj sta pa na vrsti kar dve pisemci BOMBAC MAJDA iz Cajnarjev nad Cerknico. V prvem piše, da nagrade še ni prejela, čeprav je bila izrezbana. No, upam, da to je zdaj že v redu in da se je poslana nagrada tam nekje na pošti pomaknila naprej in prišla do tebe, Majda. Zdaj gotovo že pridno beres in mi boš o tem tudi kaj napisala. Velja? Če boš še naprej tako pridno sodelovala v našem kotičku, se ti mogče tudi botra Sreča še kdaj nazemnila. Želim ti prav prijetne počitnice, pa na strica Miha ne pozabi, saj se tvoja pisemca vedno tako lepo razveselim.

Za pravilno rešitev ugank je bila to pot izrezbana SMRDELJ ZIVANA iz Kala pri Pivki.

RESITEV IZPOLNJEVALKE

IZ PREDZADNJE STEVILKE

Vodoravno: 1)korak, 2) ohol, 3) silos, 4. enako, 5) setev, 6) krone, 7) iskal — KOSEŠKI, KO-SOVEL.

Tako je bilo v vojni! Narisal Maček: Franc uč. V. raz. pri Sv. Trojici

izmisli, je bilo prikazano na zidovih. Vsenaokoli in od vseh strani so na nas skozi mrak gledale te počastne slike in te strašne pprikazni. Ce si je znam zli duh sam sebi kedaj postavil svetisce, je to bilo tukaj. In zli duh je tudi bival tukaj, kajti na enem koncu dvorane, pod baldahinom iz obledie krovine, ki je verjetno bila zlato, je na visokem prestolu iz rdečega mramorja sedelo grozno božanstvo, prav utelesenje zla, divosti, teme in okrutnosti, ki je bilo podobno Baalu, ki smo ga bili videli pri Atlantidi. Bilo je samo se mnogo bolj zoporno in cudno. V dvoroviti sili te grozne pojave je bilo nekaj, kar nas je za trenutek popolnoma zmolio. Obstali smo pred kipom in ga obsevtivali z nasimi svetilkami, zatopljeni v naša razmisljanja, ko je izmenada nekaj neverjetnega in nadvse cudnega prekinilo naša razmisljanja. Za nasim hrbotom se je oglašil glasen in porogljiv cloveški smen.

Nase glave, kot sem ze omenil, so bile zaprete v steklenin celadan, ki niso propuscale nobenega zvoka in tudi oseba, ki je nosila to celado, ni mogla dati nobenega glasu od same. In vendor je ta porogljivi smeh prihal jasno do nasin uses. Okrenili smo se sunkoma in osupili obstali pred tem, kar je bilo pred nam.

Nasionjen na enega od stebrov dvorane je stal clovek, z rokami prekrzanimi na prsih, in je z grozecim pogledom upiral svoje zlbine oči v nas. Rekel sem, da je bil clovek, toda mi je razliven od vseh ljudi, ki sem jih kedaj videl in dejstvo, da je dinhal in govoril, kot ne bi mogel nikče dinati in govoriti, in da je lahko prenašal svoj glas, kot ga ne bi mogel navaden clovek, nam je dokazovalo, da je bilo nekaj v njem, kar ga je zelo razlikovalo od nas. Po svoji zmanjnosti je bil kar sijajen. Bil je nad dva metra visok in njegovo telo je imelo vse lastnosti dovršeno razvitega atleta, kar se je tem bolj opazalo, ker je nosil tesno prileganjo do oblike, ki je bila narejena iz nekaksnega črnega in polos

Počitnice bomo preživeli doma

Letos so cene gostinskih podjetij in hotelov kljub sindikalnemu popustu precej visoke in mnogi se bodo morali odreči potovanjem in do pustom v letni sezoni. Odpovedali se bodo z obžalovanjem, ker pozabljajo, da lahko dopust preživimo tudi doma ne samo prijetno, ampak tudi tako, da nam bo ostal v prav lepem spomin. Morate ga samo znati dobro izkoristiti, pa boste močne tudi drugo leto — ostali doma.

Pravi počitek — razen za bolnike in rekonvalescente — ni popolno mirovanje, ampak lahko delo, ki je prav nasprotino onemu, ki smo ga sicer navajeni. Človek, ki veliko sedi, se bo spočil s spreходi in fizkulturo, intelektualce se bo osvežil s kopanjem na vrtu in negovanjem zelenjave in cvetja, fizični delavci pa z fizičnimi in tehničnimi pozkuški. Kaj pa gospodinjam? Seveda bo skrbela, da se bodo vsi dobro spočili, toda, če bo to znala pravilno organizirati, se bo spoč la tudi ona.

Prvo pravilo, ko ste ostali doma, je, da pozabite, da ste pravzaprav doma. Zamislite si, da ste ta dva ali tri tedne v nekem tujem mestu, ki ga želite spoznati. Kmalu boste videli, da je res še veliko stvari, ki jih ne poznate. Ker — roko na srce — rečemo lahko, da 80% naših ljudi v svojem mestu pozna, razen kina, zelo malo. Ne poznajo niti njegove zgodovine, niti kulturnih spomenikov ali kulturnih ustanov, niti lepote okolice. Ce ste na počitnicah tudi v najmanjšem letoviškem gnezdu, obiskujete izletne ške točke, muzeje in stare cerkve, mnogo več

pomembnejših znamenitosti v svojem lastnem mestu pa sploh ne poznate. Tako boste spoznali muzeje in galerije slik, pa tudi star stolp ali baročni portal, skozi katerega ste hodili vsaki dan, pa niste zanj sploh vedeli.

Ko boste tako sistematično spoznali kulturne in zgodovinske spomenike, ne pozabite niti sedanosti. Oglejte si ustanove, kjer danes ustvarjamo zgodovino naših bodočih pokolenj — običite tovarne.

Vsi ti vtisi vas bodo duševno osvežili, toda tudi na fizični odmor ne pozabite. Če imate v bližini reko ali jezero, je rešitev idealna: plavanje, veslanje, ribarjenje. Spočili boste v osevezili, le disciplinirano se kopajte vsak dan, kakor bi bili na letovišču. Ce pa v bližini ni vode, pojde vsak dan na daljši sprechod v okolico, gotovo boste našli gozd, nizek gric ali prijeten travnik. Tam lahko ostanete ves dan, otroci bodo uživali na soncu in zraku, trgali rože, pletli vence in podobno. Kosili boste papriko, paradajz, kumarice z sirom slanino ali s hladno pečenko, kar bo pa za gospodinjo pravo olajšanje vročega kuhanja. Ne pozabite tudi na kislo mleko namesto juhe in na sadje namesto vode. V dnevnih, ko želite nekaj toplega, vzemite od doma že pripravljen gozlaz v vanj narezite krompir. Zunaj boste zakurili ogrenj in skuhalo. Ce ste vešči, lahko pripravite raznječi ali mesec na žerjavici. Priprave in pečenje bo vsej družni velik dogodek in zabava. In ce vam vse ni všeč, lahko n'jpreprostite specete v pepelu krompir in ga pojeste z malo slanine in paradajzom.

Tudi takoj... zovanja ne morete presničiti poleg si pripravite prostor na balkonu ali na dvorišču. Z malo dobre volje, z malo prostora in nekaj rožami (čeprav v praznih konserviranih škatlah) si lahko naredimo prijazno kabino za sončenje. Ce še daste v korito vodo in s kango za zavijanje »instalirate« tuš, boste z res skromnimi sredstvi prijetno preživili počitnice.

Ce le morete, pojrite na kak koncert ali poletno prireditev v vašem mestu. Za to priliko se lepo in slovestno oblecite, kajti vsi lepi in prijetni spomini so rezerva za težke delovne dni. In ce že letujete doma, ni treba zato, da čepite v sobo neobrati in nepočesani. Ob večerih pojrite na prijateljski sestanek v vrtni lokal z glasbo. To ni luksuz. Toda res pa je tudi, da lahko doma ob odprttem oknu, okrašenim s cvetjem, preživite urice ob kramljanju in poslušanju radia, harmonike ali kitare.

Potem pa se še spomnite drobnih opravil, ki ste jih vedno odlašali za »nekoč pozneje«. Pri rednem dnevнем delu so vam bile te malenkosti v breme, zdaj pa bi jih lahko opravili z zanimanjem in prijetnim občutkom. Mogoče ste želeli zaviti in popisati knjige, splesti malenkosti iz volnenih ostankov, zrobiti prtiče, nanovo preobleči svetlikin zaslon, pobarvati zabočke za cvetlice, zrobiti odpadke flanele za prijemanje vročih loncev ali za brišanje prahu, narezati na 2 cm široke stare nogavice in kvačkati in njih krpe ali blazine, itd., itd.

Napisali smo vam nekaj podatkov za letovanje doma, toda možnosti je še nešteto. Važno je samo, da dobro organizirate in da se vedete, kakor da ne bi bili doma.

Stirje modeli ljubkih poletnih oblek iz svile in platna. Prvi dve sta primerni za bolj svečane prilike

Kako si uredimo dom v veliki poletni vročini

ZENE po svetu

**NA MEDNARODNEM KONGRESU ESPERANTISTOV V ZAGREBU
ZASTOPA INDONEZIJO
PISATELJICA RANGKAO
CH. DATOE TOEMENGOENG**

V Zagrebu zaseda 38. mednarodni kongres esperantistov. Indonezijo zastopa pisateljica iz Dakarte, gospa Rangkao Ch. Datoe Toemenggoeng. Esperantisti jo že dobro poznajo, kajti svojo državo zastopa že tretjič: leta 1951 v Münchenu, 1952 v Oslu in letos v Zagrebu. Njeno bivanje v Jugoslaviji bo ravno tako zanimivo, kot je b'lo lani v Oslu, kjer je imela zelo uspelo predavanje o položaju indonezijske zene.

Kakor poročajo, bo gospa Rangkao Ch. Datoe Toemenggoeng imela v Zagrebu ravno tako predavanje in bo priredila tudi razstavo indonezijskih izdelkov.

**BELGIJSKI KRALJ ODLIKOVAL
AMERIŠKO ZDRAVNIKO**

Kralj Balduin je 7. t. m. odlikoval ameriško biologinjo dr. Louise Pearce s križem belgijskega reda Leva in z 10.000 dolarji nagrade za odkritje tryparsamida, zdravila, ki ga zelo uspešno upordablja v Belgijskem Kongu proti spalni bolezni. Dr. Pearce je s tremi sodelavci odkrila to zdravilo že pred 34 leti, sedaj pa ga je, kot poročajo, znatno izpopnila. V juniju je belgijska vlada vse štiri znanstvenike nagradila z 18.000 dolarji.

Hujšanje

Clovek hujša od bolezni, od hrane, ki mina zadost kalorij, ali od preveč enolične hrane.

Hujšanje je ponavadi znamenje bolezni, ki se lahko v začetku zdravi in pozdravi. Zato moramo biti oprezni in poskušati takoj ugotoviti vrzok hujšanja. Ce ne moremo sami, se posvetujemo z zdravnikom. Zelo hitro hujšajo tisti, ki zbolijo od tuberkuloze, sladkorne bolezni, živčnih bolezni ali raka.

Pri kopanju na prostem je dobro, da vse dele izven kopalne oblike namažemo z olivnim oljem, ki ga po kopanju speremo z milom in vodo. Olivno olje naredi gladko in mehko kožo in nas dobro varuje pred opekljinami.

Na koncu pa še tole:

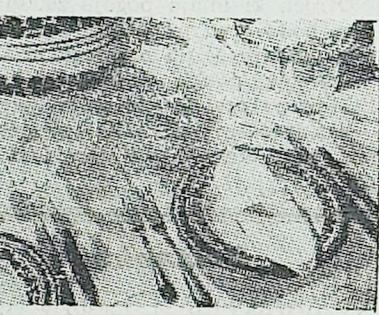
Poletne obleke za izlete in sončenje

Pri hitrem hujšanju se najprej potrošijo rezerve masti. Od tega postane koža suha in ohlapna, mišice slabijo, fizična moč paša in clovek se »slabo počuti. Možgani in živčni sistemi ne trpita toliko od hujšanja.

Hujšamo tudi lahko od slabe prebave, povešenega želodca, bolezni ledvic in od vseh bolezni, ki so zvezane z visoko vročino, pri kateri se pojača proces izgorevanja v telesu.

Zelo slabo znamenje je tudi, ce hujša dojenček, ki bi moral vsak dan pridobiti na teži. V takem slučaju se moramo tako posvetovati z zdravnikom.

Hujšanje zdravimo z debelilno kuro, ki je često važno pomožno sredstvo za zdravljenje bolezni, ki je hujšanje tudi povzročila, (n. pr. tuberkuloza in resne nervoznosti).

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

ZDRAVLJENJE KRČNIH ŽIL

Krčne žile se pojavijo običajno na nogah, in to zlasti pri debelih ljudeh. Verjetno jih je pripisati prirojeni ali podedovani šibkosti žilskih sten ali pomankljivemu delovanju žilskih zaklopk. Z drugimi besedami bi temu rekli, da kri, ki doteka po venah k sredu, teče počasnejši v tistih venah, kjer zaradi nepopolnega delovanja zaklopk lahko teče tudi v obratno smer in kjer se zaradi prekomerno razširitev ven lahko ustavlja. Vse to se vedeva stopnjuje, če človek stoji, ker je odpor, ki ga mora premagati kri na svoji poti k sredu, še večji zaradi težnosti. Zaradi tega zastajanja kri se pojavijo značilne vijugaste modre vene. Tiste, ki imajo krčne žile, bolijo noge, ki jim zelo rade otekajo in se takoj utrudijo. Zaradi zastaja kri, ki ga povzročajo, pride kri lahko tudi do kožnega vnetja, za katerega je značilno neenčino, mučno srbenje. Z masiranjem in praskanjem obolelega mesta večkrat povzročimo rane, ki se kaj rade vnamejo in se zelo počasi celijo, poleg tega pa se tudi večkrat ponovno odpro. Največkrat se ta bolezen pojavi na safenah, to sta dve veliki veni, od katerih je ena na zunanjji, druga pa na notranji strani noge. Za točno lokalizacijo obolenja uporabljajo zdravniki poseben, razmeroma preprost sistem, ki sta ga iznašla Trendenburg ter Perthes.

Zdravljenje krčnih žil je zelo napredovalo. Izbiro metode je odvisna od obsegja, motenj, ki jih povzročajo, in se od raznih drugih činiteljev. Počitek, pri katerem naj bo bolna noga iztegnjena in podprtta z blazinami, da bo ležala nekoliko višje kot ostalo telo, je vedno priporočljiv. Prav tako priporočljive so elastične nogavice, ki krčne žile stisnejo na normalno debelino. Zdravniki predlagajo tudi injeckije, ki odstranjujejo apnen-

časte obloge, katere so se nabrale na žilnih stenah, ali podvezanje safene. S podvezanjem se ta vena izloči iz krvnega obtoka in kri se usmeri v druge vzporedne vene, ker se človeški organizem sam od sebe prilagodi izpremenjenim pogojem. Ekčem, in gnojenje, ki včasih nastopita zaradi kroničnega nepravilnega delovanja ven, sta v bistvu posledica motenj v prehrani kože in vnetja kožnih živev, ki ga moramo pripisati praskanju ter mazanju z neustrezočimi mazili. V takih primerih je prioritetno, da namestimo na vneto mesto topel obkladek, vodi, v kateri namakamo krpo, pa dodamo nekaj soli. Na ta obkladek položimo grellec, da ostane dalj časa topel. Uspešno je tudi zauživanje zdravil, ki širijo ožilje.

Z zdravljenjem krčnih žil je treba začeti čimprej. Po navadi se bolnik zateče k zdravniku, ko že ne more več prenati bolečin. V takih primerih je zdravljenje seveda težje in dolgotrajnejše, zlasti če gre za debele ljudi, katerim se poleg tega krčne žile zelo rade povrtev.

Nasvet za terapijo krčnih žil bi torej lahko na kratko takole povzel: podtež, izogibati se dolgem stanju, utrjevati mišice nog s kratkimi spreходi, nositi elastično nogavico, skrbeti, da bo lega noge pri počitku nekoliko višja, kakor je lega telesa, injeckije hormonskih snovi, kopeli za skrčenje žil in bivanje v prikladnih zdraviliščih. Za debele ljudi je poleg tega priporočljiva še shujševalna dieta. Ce bi vsi ti našteti ukrepi ne vodili do kliničnega ozdravljenja, se moramo zateći h kirurgu, da podverže safeno, ali pa da jo sploh odstrani, ker 90% krčnih žil lahko pripišemo nepravilnemu delovanju safene. Tudi injeckije snovi, ki odstranjujejo apnenčaste obloge z žil, dajejo mnogokrat prav razveseljive uspehe.

TELESNA VŽGOJA

Po šestih letih imamo Slovenci zopet predstavnika v zvezni nogometni ligo

V nedeljo je bila odigrana v Banjaluki kvalifikacijska nogometna tekma za vstop v prvo ligo med domaćim Borcem in ljubljanskim Odredom. Ljubljanski igralci so nas zopet ugodno presenetili in izvojevali že tretjo zaporedno zmago v kvalifikacijskih srečanjih. Tekma se je končala z rezultatom 3:2 (0:1) za Odred. S to zmago si je Odred definitivno plasiral v zvezni nogometni ligi in zasedel z velikim naskokom prvo mesto v svoji skupini.

Tabela kvalifikacijskih tekem za vstop v zvezno ligo je naslednja:

Odred	3	3	0	0	8:4	6
Proleter	2	0	1	1	3:4	1
Borac	3	0	1	2	3:6	1

Po šestih letih imajo torej Slovenci zopet svojega predstavnika v družbi najboljših jugoslovenskih nogometnih moštev. Ljubljanski Odred je to s svojo igro v zadnjih tekemah tudi povsem zaslужil. Naj omenimo samo to, da Odred v zadnjih dveh mesecih ni izgubil nobene tekme, všeč hrvatsko-slovensko ligo, prijateljske srečanja s člani prve lige in inozemskimi moštvi ter kondno kvalifikacijske nogometne tekme za vstop v prvo ligo.

V vzhodni skupini je Radnički iz Beograda premagal Budučnost iz Titograda s 3:1 in s tem prav tako kot Odred postal prvak svoje skupine in se plasiral v zvezno nogometno ligo.

PADNA — ŠMARJE 3:2

Prijateljska nogometna tekma med Šmarjami in Padno se je končala z zasluženo zmago gostov. Šmarčani so v prvem polčasu vodili že z 2:0, v drugem polčasu pa so popustili.

SPORTNE ZANIMIVOSTI

Na svetovnem prvenstvu v sabljanju v Bruslu so se jugoslovanski sabljači Kržišnik, Gasparac in Živković plasirali med prvih osem na svetu v borbi s floretom. Mažuranič, Bazovič in Vasin so izpadli v izločilnih tekemah. Kržišnik je premagal Australijca Fittersa s 5:4 in Stila (Australija) s 5:2. Holandeca Istincersa pa je premagal s 5:1. Gasparac je premagal Belgijca Maserja s 5:2, Australijca Bakuša s 5:0 in njegovega rojaka Gofferpa s 5:3. Živković je premagal zelo dobrega avstralskega tekmovalca Browna s 5:2. Holandec Vagemanu tudi s 5:2, belgijskega reprezentanta Birtona pa s 5:4. V osmini finala so naši tekmovalci naleteli na favorite ter izgubili vse borbe. V prijateljskem dvoboju v floretu med Jugoslavijo in Nemčijo je bil rezultat neodločen 8:8.

—o—

Svetovno prvenstvo v floretu je na tekmovanju v Bruslu osvojil Francoz Doriola, ki je kakor znano zmagal tudi na ol'mpijskih igrah v Helsinki. Drugo mesto je zasedel lanskoletni svetovni prvak Italijan Mangirotti. Doriola je na prvenstvu izgubil eno samo borbo proti Italijanu Mangirottiju in sicer s pet proti štiri, vendar je klub temu osvojil prvo mesto, kjer je imel Mangirotti manj zmag v finalnem tekmovanju. Tretji je bil Italijan Di Rosa, četrtni Madžar Tilly, peti Francoz Romell, šesti Italijan Spallino, sedmi Francoz Lataste, osmi Italijan Nostini.

V ekipnem tekmovanju so Italijani premagali Nemčijo v četrtem finalu z 9:7. Ostali rezultati: Madžarska Saar 15:1, Anglija — Hollandska 8:8, Francija — Avstralija 15:1, Švedska — Jugoslavija 12:4.

—o—

Svetovno prvenstvo v žahu. Na svetovnem žahovskem mladinskem prvenstvu v Kopenhagenu je Jugoslav Ivkov remiziral z Dancom Lar森om, Keller (Švica) je premagal Amerikance Šerina, Nemec Darga in Norvežan Olavson pa sta prekinila partijo. Jugoslovanski mojster Ivkov je v finalu zelo popustil, ker se ne počuti dobro. Na čelu tabele je Nemec Darga, ki ima tri točke in eno prekinjeno, drugi je Argentinec Pano, ki ima dve in pol točke in dve prekinjeni igri, tretji Danec Larson, ki ima dve in pol točke in eno prekinjeno igro, četrtni pa je Ivkov, ki ima dve in pol točke.

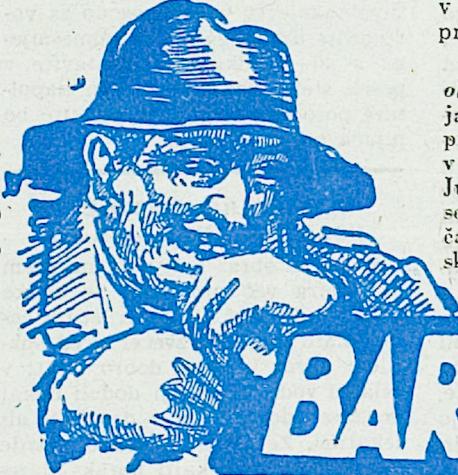
—o—

V nedeljo so bile v Skopju polfinale tekme za vstop v finale jugo-

slovanskega boksarskega prvenstva. Nastopili so boksarji iz Srbije, Makedonije in Črne gore. V ban-tan kategoriji je Radanov iz Srbije premagal Andrijevskega iz Makedonije po točkah. V lahki kategoriji je Lešović iz Srbije premagal Gidzarevića

Stanko Lörger
je na izbirnem lahkoatletskem tekmovanju za dvoboj z Norveško, ki bo v kratku v Oslo, dosegel v teku na 110 metrov z zaprekami odličen rezultat 14,8. Lörger se je s tem časom uvrstil med prvih šest tekacev čez zapreke v Evropi.

Vse svoje bravece prav lepo pozdravljam iz Sežane, kamor sem odšel za nekaj dni na oddih.

Na oddih??? Vse kaj drugega. Kraševce imam rad, zato sem se to pot ustavil samo pri njihovih dobrih in slabih dnevih.

Povest o vremenu je zelo stara in si jo pripovedujejo tisti, ki drugega ne znajo. Vsi Kraševci in Sežanci se s kislimi občutki sprašujejo, kdaj bo konec deževja. V ljubljani je nekdo dejal, da je menda narava sklenila, da bo rešila vprašanje vode na Krašu sama, ker ga odgovorni organi rešujejo vse prepocrasi. Zato pa dežuje in dežuje, da bodo kraške jame in kapnice za vse leto preskrbljene z mokro tekočino. Sežanci pravijo, da bi radi vedeli, kaj je z gradnjo novega vodovoda, oziroma kdaj bo pri-teka voda po novih cevih iz Zalega hriba do Sežane. Okrajni LO je z vztrajno borbo zagotovil potrebna de-narna sredstva za letošnja dela in optimisti (ne, o to miši) pričakuje-mo, da bomo v jeseni imeli vsaj v naši kraški metropoli novo vodovodno napeljavbo. Strokovnjaki trdijo, da se s 40 milijoni res lahko pričara malo vode na Kraš.

Vode, vode, vode! Odkod ta klic? Ali je komu slabo? Je, Kraševcem, ker bi jo rabil za tisoče vsakdanjih potreb. Dograjena je moderna bolnica za tuberkulozne, ki pa ne more začeti z obratovanjem, ker nima vode, nova mlekarina mora omejevati svojo dejavnost, ker nima vode. Da se bomo prav razumeli: ne namereva mešati vode v mleko, pač pa jo nujno potrebuje pri izdelovanju mlečnih izdelkov. Nova tovarna plemenin, povečana tovarna steklene galanterije, okrajno gradbeno podjetje, mehanična delavnica in še vsa mladina in manjša industrija kljče: SOS, vode, vode, vode...

Med najbolj neučakanimi pa je Žaga. Hygiena, ki od vseh Sežancev nepopustljivo zahteva, da morajo pi-

iz Makedonije po točkah. V poltežki kategoriji je Banda iz Srbije premagal po točki Raznatovića iz Makedonije. Direktno v finale so se plasirali iz polveter kategorije Šovljanski, Veselinovič iz srednje in Stanislavjevič iz težke kategorije, ker se njihovi nasprotniki niso pojavili v ringu.

Nov svetovni rekord v troskoku. Ruski skakalec Ščerbakov je postavil v Moskvi nov svetovni rekord v troskoku z rezultatom 16 metrov in 23 centimetrov. Prejšnji rekord je imel Brazilec Da Silva, ki je skočil 16 metrov in 22 centimetrov.

—o—

Po drugem dnevu tekmovanja za Davisov pokal med Belgijo in Dansko vodi Belgija z 2:1. V igri dvojic sta Belgijca Brisian in Vašer premagala Nilsen in Ulrich v petih setih 4:6, 3:6, 9:7, 6:1 in 6:4. S to zmago so si Belgijci verjetno že zagotovili dokončno zmago.

V tekmovanju mladih teniških igralcev za srednje-evropski pokal, ki so ga organizirali Švicari, so zmagali italijanski igralci, ki so načrivali v vseh tekemah 27 točk pred Švicico in Nemčijo, ki imata 17 odnosno 7 točk.

Na prvenstvu Amerike je zmagoval vitez Vinbledona. Vic Sexas premagal v finale Richardsona v treh setih z 6:2, 6:4, in 6:3. Zmagovalka Vinbledona Connolly-eva pa je v finalu premagala Črnko Gibbonsa z 6:4, 6:4.

Po zmagi nad reprezentanco Meksika v tekmovanju za Davisov pokal s 3:2 se bo Kanada pomerila v drugem kolu ameriške cone z reprezentanco Kube.

Na prvi etapi kolesarske dirke okoli Avstrije je na proggi od Dunaja do Graza, to je na 278 km dolgi progi, zmagal Avstrijec Frame Doje v času 6 ur, 9 minut in 47 sekund. Jugoslovanski kolesarji na dirki ne sodelujejo, ker niso dobili pravčasno povabila od avstrijske kolesarske zveze.

BARBA VANE PRAVI...

ti zdravo vodo in se včasih v njej tudi okopati. Seveda se strinjajo, saj o prihah že davno sanjarijo in bi si radi ustvarili kolikor toliko kulturno življenje. Pa zdravi bi tudi radi bili z otroci vred. Če bi se kaj začelo, bi radi pritisnili z udarniškim delom. Res nimajo denarja, imajo pa zdrave in močne roke in še dobre volje polno.

Sicer pa nji treba misliti, da v Sežani mirujejo. Kaj še, podirajo in gradijo. Kako? Podirajo in gradijo, pravim, le da gre podiranje hitreje od rok kot gradnja. Podrli so že veliko tistih visokih kamnitih ograj, za katerimi so se sramčljivo skrivali bohotni vrtovi, kakor da bi po nekih nenapisanih zakonih moralni zakrivati otzem svoje posebnosti, ki se tako razlikujejo od enoličnega vtiča kamnitke kraške pokrajine. Zdaj se Sežana polagonoma spreminja v ljubko in kultivirano zeleno oazo na kamnitih kraških tleh. Že v bližnji bodočnosti bodo držali po asfaltirani cesti proti Trstu kolesarji, avtomobili in avtomobilski mimo lepo urejenih sežanskih parkov. Sežanci pa bodo prosto zadihali in pasli oči — ne krav — po spremenjenem obližju prijaznega mesta.

V poslopnem okrajnega LO lahko prideš z dvelj strani, toda pri obeh vložih moras preizkusiti skoro akrobatske spretnosti. Tako pravijo tudi tuji službeni in neslužbeni obiskovalci Sežane, ne samo jaz Vane.

Vidite, skoro sem skoval rimo: Sežane — Vane. Zato pa sem odšel v ljudski park, ki je zanimiva redkost Sežane — Vane. Kdo, park, ali jaz? Park je star okoli 100 let, jaz pa nekaj manj in je poln redkih eksotičnih rastlin, cvetja, pravljeno urejenih sprehajališč, svežnine in zelenja. Mamicam bi priporočil, da bi svojim srboritim ljubljenčkom več nekoliko več spoštovanja do nedolžnih rastlin, okrasnih kipcev in bazenskih lokvanjev, ki ne prenesajo

RADIO · OGLASI · OBJAVE

Najvažnejši programi

od 25. VII. do 31. VII. 1953

SOBOTA, 25. VII.: 14:30: Žena in dom; 17:30: V narodni pesmi in plesu po Jugoslaviji; 18:15: Koncert simfoničnega orkestra »Doma I. Čankarja« iz Ljubljane; 21:00: Z mikrofonom po Primorski; 22:00: Vesela sobota v zabavi in plesu.

NEDELJA, 26. VII.: 8:15: Slov. narodne; 8:30: Za naše kmetovalce; 9:00: Mladinska oddaja: »Brkonja Celjustnik« ter pogovor s pionirji; 13:45: Glasba po željah; 15:00: Od Triglava do Jadrana; 17:00: Radijski festival Primorskih in Tržaških pevskih zborov. Tekmovanje (IV. oddaja); 18:15: Jurina in Franina; 18:30: Spored popularne revirske glasbe.

PONEDELJEK, 27. VII.: 14:30: S filmskega platna; 14:40: »Se rožice rumene...« in druge projekcie Danice in Greta, na harmoniko igra A. Stanik; 17:30: G. Verdi »Aida« (II. dejanje, 4. slika) — magnetofonski posnetek iz puljške Areni; 18:15: V veselju ritmu za dobro voljo. **TOREK, 28. VII.**: 14:30: Kulturni razgledi; 14:40: Igra Stojan Stenovič s svojo kapelo; 17:30: Jugoslavija v pesmi in plesu; 18:15: S. Rahmannov: Suite za dva klarinjera, op. 17; 20:00: G. Rossini: »Viljem Tell« (I. in II. dejanje).

SREDA, 29. VII.: 14:30: Partizanski dnevnik; 14:40: M. I. Glinka: Nedokončana sonata za violo in klavir — izvajata Srečko Žalokar in Jelka Suhodolnik Žalokarjeva; 17:30: F. Pomykalo: Hrvaska suita, istrske narodne; 18:15: Iz melodijske melodije; 20:00: G. Rossini: »Viljem Tell« (III. in IV. dejanje); 21:00: S knjižne police: Borislav Stanković; 21:30: Samospobe Fra- na Venturinija poje sopranistka Rožica Kozem — pri klavirju G. Demšar; 21:45: Zavrtite se v našem ritmu. **CETRTKE, 30. VII.**: 14:30: Po svetu okrog; 14:40: Koncert baritonista Vl. Ružnjaka — pri klavirju G. Demšar; 18:30: Igra orkester Boston Pops. **PETEK, 31. VII.**: 14:30: Obzornik; 14:40: »Mi, se imamo radi...« in druge pojetja Režika in Sonja, spremila vaški kvint-

tet; 17:30: Spored revirske in operetne glasbe; 18:15: Jugoslovanski skladatelji se predstavljajo; 21:00: Slušna igra: N. Corwin: »Sestanek«; 22:00: Plešite z nami.

FIGUR JUST pok. Ivana, rojen 11. aprila 1911 v Nožedu - Izola, sedaj bivajoč v Medošah - Korte št. 34, je izgubil osebno legitimacijo, izdano od obč. LO Izola-okolica, in jo je neplašča za neveljavno.

SPREJEM OTROK V ZAVOD ZA GLUHO MLADIJO V PORTOROŽU

Ob pričetku šol. leta 1953-54 se bodo na prošnje staršev ali njih skrbnikov sprejemali v prvi razred v Zavod za gluho mladino v Portorožu gluhi otroci. Pogoji za sprejem so slednji:

1. Gluhost otroka ali tolka stopnja gluhote, da se ta ne more šolati v ljudski šoli in ne s sluhom naučiti govora;
2. izpolnjeno šesto leto starosti;
3. primeren telesna in duševna sposobnost za šolanje. Od sprejema so izključeni neozdravljivo bolni otroci in oni s hudimi telesnimi hibami.

Prošnji, katero je treba nasloviti do 1. avgusta t. l. na ravnateljstvo Zavoda za gluho mladino v Portorožu, je treba priložiti: rojstni list, potrdilo o cepljenju koz, otrokovo zdravniško spričevalo ter potrdilo o davčni osnovi za kmetia in samostojne poklice, oz. potrdilo o zasluzku za dejavce in uslužbine, vse prošnje in priloge je treba kolkovati po taksnem pravilniku.

Otroci, ki imajo pogoje za sprejem, bodo pred pričetkom šolskega leta pozvani še na preizkušnjo.

Pričetek pouka v šolskem letu 1953-54 bo pravočasno objavljen.

Vsa nadaljnja navodila sprejmejo starši ali skrbniki pri upravi zavoda.

Križanka

Vodoravno: 1. mesto v Istri, 8. kontinent, 9. govoriti neresnično, 10. oče, 12. del pluga, 14. ploskovna mera, 16. žensko ime, 17. protestantski duhovnik, 19. reka v Afriki, 20. svetovnoznan bosnopisec, 22. dve črki, ki se ne delita, 23. deležnik glagola vlasatik, 25. številko, 26. načrtni učenec, 28. otok v Indoneziji, 29. ugovor, nezadovoljstvo,